

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologické a sociální etiky

Diplomová práce
Babyboxy ano či ne?
**(Etické hodnocení v kontextu učení
katolické církve)**

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Jindřich Šrajer, Dr. Theol.

Autor práce: Bc. Jana Oušková

Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky

Forma studia: Kombinovaná

2012

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

23. března 2012

Jana Oušková

Velmi děkuji Doc. Mgr. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení diplomové práce. Děkuji také svému manželovi, Vojtěchu Ouškovi, za podporu při zpracovávání této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Obecný popis babyboxů.....	8
1.1 Obecná definice babyboxu.....	8
1.2 Technický popis babyboxu.....	8
1.3 Motivace pro zakládání babyboxů.....	9
1.4 Cílová skupina.....	9
1.5 Důvody vedoucí k odložení dítěte.....	10
2 Babyboxy v praxi.....	11
2.1 Historický vývoj péče o odložené děti.....	11
2.2 Babyboxy v ČR.....	15
2.2.1 Vymezení babyboxů v kontextu české legislativy.....	16
2.2.1.1 Právní základ zřízení a provozu babyboxů	16
2.2.1.2 Právní statut odloženého dítěte do babyboxu.....	17
2.2.1.3 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu trestního zákona.....	17
2.2.1.4 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu matričního zákona	18
2.2.1.5 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu zákona o sociálně-právní ochraně dětí.....	18
2.3 Cesta dítěte z babyboxu do náhradní rodiny.....	19
2.3.1 Právně volné dítě.....	20
2.3.2 Předadopční péče.....	21
2.3.3 Osvojení zrušitelné a nezrušitelné.....	22
2.3.4 Pěstounská péče.....	22
2.4 Současné další možnosti odložení dítěte v ČR s ohledem na anonymitu matky.	23
2.4.1 Zanechání dítěte na novorozeneckém oddělení.....	24
2.4.2 Diskrétní porod.....	24
2.4.3 Anonymní předání dítěte Fondu ohrožených dětí.....	25
2.4.4 Utajovaný porod.....	25
2.4.5 Anonymní porod.....	26
2.5 Babyboxy v zahraničí.....	27
3 Hlavní současné námitky proti zřizování babyboxů v ČR.....	30
3.1 Neexistující právní pozadí	30
3.1.1 Právní nedostatky při zřizování babyboxu v ČR.....	31
3.1.2 Právní status dítěte z babyboxu a problémy z něj plynoucí	31
3.2 Babybox ohrožuje lidskou důstojnost a osobní identitu dítěte v kontextu čl. 7 Úmluvy o právech dítěte.....	32
3.2.1 Vývoj identity jedince v argumentaci zastánců a odpůrců babyboxů.....	33
3.2.2 Úloha státu při zabezpečování plnění práva dítěte znát své rodiče.....	35
3.3 Nevratnost rozhodnutí.....	36
3.4 Babybox podporuje nezodpovědné jednání rodičů.....	36
3.5 Babyboxy jsou navíc v již existující záchranné síti.....	37
3.6 Odložení dítěte do babyboxu proti matčině vůli.....	38
3.7 Existence babyboxů nemá vliv na počet usmrcených novorozenců.....	38

3.8 Některé další námitky.....	39
4 Pojetí dítěte v učení katolické církve.....	41
4.1 Dítě v biblické tradici.....	41
4.1.1 Dítě jako Boží dar a zdroj radosti.....	42
4.1.2 Dítě jako hříšná bytost.....	42
4.1.3 Dítě jako rozvíjející se bytost.....	43
4.1.4 Dítě jako obraz Boží.....	43
4.1.5 Dítě v učení Ježíše Krista.....	44
4.1.6 Dítě bez rodiny.....	44
4.2 Chápání dítěte ve světle dokumentů II. Vatikánského koncilu.....	45
4.2.1 Křesťanské manželství jako předpoklad pro vznik nového života	45
4.2.2 Plodnost v manželství a nauka o zodpovědném rodičovství.....	47
4.2.3 Výchova a katecheze dítěte	49
5 Babyboxy v kontextu katolického učení a jejich etické hodnocení.....	51
5.1 Princip ultima ratio a krajní řešení situace.....	52
5.2 Jednání matky podle svědomí.....	53
5.2.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu lidského svědomí	54
5.3 Zodpovědné rodičovství a povinnosti rodičů vůči dítěti	55
5.3.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu odpovědnosti rodičů za dítě.....	55
5.4 Ochrana života dítěte.....	57
5.4.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu ochrany života dítěte.....	58
5.5 Důstojnost dítěte.....	59
5.5.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu důstojnosti dítěte.....	60
5.6 Právo dítěte narodit se v rodině.....	61
5.6.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu práva narodit se v rodině.....	62
5.7 Shrnutí etického hodnocení babyboxů	64
6 Úkoly společnosti v řešení problému odkládání dětí.....	67
6.1 Obecné blaho v kontextu snahy společnosti řešit problematiku odložených dětí	67
6.2 Role státu v problematice babyboxů	68
6.3 Role rodiny v problematice babyboxů	71
6.4 Role církve v problematice babyboxů.....	72
6.5 Role školy v problematice babyboxů.....	73
Závěr.....	75
Seznam použitých zdrojů.....	77
Seznam zkratk.....	82
Přílohy.....	83
Abstrakt.....	87
Abstract.....	88

Úvod

Jednou z aktuálních otázek současnosti, a to i v české společnosti, je otázka babyboxů. Postoj k nim není jednotný. Jedni v nich vidí účinný způsob pomoci pro rodičky, které se ocitly v tíživé situaci. Druzí je považují za zrůdné anonymní skřínky, které nezodpovědným ženám slouží ke zbavení se svého dítěte.

Tato práce si klade za cíl předložit ucelený pohled na problematiku babyboxů a hledat odpověď na otázku, zda jsou babyboxy eticky ospravedlnitelné. Práce předkládá vybrané kapitoly katolického učení a na jejich základě hodnotí současnou praxi babyboxů.

Úvodní kapitola definuje babyboxy co do účelu a použití. Dává obecné informace o uživateli babyboxů a jejich důvodech k odložení dítěte.

Druhá kapitola se zabývá praxí spojenou s babyboxy. Nejprve se obrací zpět do minulosti. Pojednává o historických paralelách babyboxů a nastiňuje vývoj evropské péče o opuštěné děti.

Následně se tato kapitola obrací k situaci v České republice. Zasazuje babyboxy do současného legislativního rámce. Nabízí přehled dalších možností odložení dítěte a popisuje postup umístění odloženého dítěte do náhradní rodiny. Nakonec představí situaci babyboxů v zahraničí.

Třetí kapitola nastiňuje současnou diskuzi o babyboxech ve světle nejčastějších námitek, které se v diskuzi o babyboxech vyskytují.

Ve čtvrté kapitole jde o prezentaci významu dítěte v rámci katolického učení – o pojetí dítěte v Bibli a v církevních dokumentech.

Pátá kapitola předkládá vybraná témata katolického učení a etické otázky spojené s problematikou babyboxů.

V závěrečná kapitole jde o nastínění možností a úkolů, které mají jednotlivé společenské instituce ve vztahu k praxi odkládání dětí.

1 Obecný popis babyboxů

Babyboxy tak, jak je známe v současnosti, jsou fenoménem nedávných let. Tato kapitola přibližuje nejen technické parametry babyboxu. Nabízí i jeho obecnou definici a osvětluje, proč jsou babyboxy zřizovány, kdo jsou jejich uživatelé a z jakých důvodů.

1.1 Obecná definice babyboxu

Podle slovníku cizích slov je babybox „schránka (nejčastěji v areálu nemocnic) pro většinou anonymně odložená novorozeňata“.¹ Označení babybox vzniklo v českém prostředí až s příchodem prvních schránek. Jedná se o neologismus, který byl do českého slovníku zařazen v roce 2005, kdy byl založen první babybox.

1.2 Technický popis babyboxu

Babyboxy se zpravidla nalézají v těsné blízkosti zdravotnických zařízení a jsou napojeny na stálou službu v nemocnici. Jakmile je dítě do babyboxu vloženo, je o této skutečnosti automaticky vyrozuměn příslušný zdravotnický personál. Dítěti se po té dostává bezprostřední odborné zdravotní a sociální péče.

Schránka je nerezová a zabudovaná ve zdi. Je opatřena dvířky, které mají bezpečnostní uzávěr. Tento uzávěr zajišťuje, že dvířka bude po uzavření moci otevřít pouze zmocněná osoba, nejčastěji zdravotník. Babybox funguje po uzavření jako inkubátor, udržuje stálou teplotu 37 stupňů Celsia.

Okolí babyboxu není snímáno průmyslovými kamerami. Ten, kdo dítě do boxu

¹ Definici formuloval prof.PhDr.Rudolf Kohoutek, CSc.
Pojem babybox. *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2012-03-28]. Dostupné na WWW:<http://slovník-cizich-Slov.abz.cz/web.php/slovo/babybox>

vloží, zůstává v anonymitě. Pro odkládající osobu bývá ve schránce připraven lístek s informací o dalším osudu dítěte a o možnostech, jak jej získat zpět.

1.3 Motivace pro zakládání babyboxů

Motivací pro zřizování babyboxů je snaha o záchranu novorozenců, kteří by jinak mohli být usmrceni či odloženi na zcela nevhodném místě. Tak by bylo ohroženo jejich zdraví, a možná i život.

Projekty, které podporují vznik babyboxů pomáhají matkám, které z různých důvodů tají své těhotenství i porod a mají obavy navázat kontakt s jakoukoli zdravotní, sociální či jinou institucí.

1.4 Cílová skupina

Očekávanými uživatelkami babyboxů jsou zejména:

- nezletilé ženy, které mají strach z reakce svých rodičů a okolí na jejich těhotenství,
- dále cizinky, které se zdržují na daném území ilegálně,
- ženy, které se ocitly v tíživé finanční situaci a nejsou schopny svým potomkům zajistit materiální podporu při jejich výchově,
- ženy, jejichž partner už dalšího potomka nechce,
- prostitutky nebo oběti znásilnění.

1.5 Důvody vedoucí k odložení dítěte

Sonja Kuhn uvádí důvody, které ženy vedly k tomu, aby své dítě odložily. Následující důvody byly zjištěny u matek, které se samy o dítě přihlásily nebo byly nalezeny díky vyšetřování.²

- Problémy ve vztahu a strach z partnera
- Pohrůžka násilí
- Pocit svobodné matky, že danou situaci nezvládne
- Neschopnost postarat se o další dítě
- Tlak rodiny nebo strach členů rodiny
- Nemanželské děti
- Finanční problémy
- Závislosti
- Utajená těhotenství
- Nechtěná těhotenství
- Početí ze znásilnění
- Strach z opatření cizineckého práva
- Ilegální pobyt bez zdravotního pojištění
- Strach ze ztráty práce a dlouhodobá nezaměstnanost
- Strach z diskriminace v případě, že by okolí vědělo, že dítě bylo předáno do adopce.

2 KUHN, S. *Babyklappen und anonyme Geburt*. str. 335

2 Babyboxy v praxi

V předchozí kapitole byly babyboxy představeny v obecné rovině. Tato kapitola se věnuje babyboxům v praxi. Nejprve půjde o historický kontext babyboxů v rámci vývoje péče o odložené děti. Následuje prezentace babyboxů v českém prostředí. Je představen legislativní rámec celé problematiky, možnosti legálního odložení dítěte a konečně i obecný postup při umísťování dítěte do náhradní rodiny. Závěr kapitoly pak nabízí pohled na praxi babyboxů v zahraničí.

2.1 Historický vývoj péče o odložené děti

Odkládání nechtěných dětí bylo v minulosti běžné a většinovou společností tolerované. Zmínky o opuštěných a nechtěných dětech nalézáme již ve starověkých mýtech.³ Staří Řekové potřebovali silné bojovníky, proto děti mající zdravotní postižení házeli ze skály. Egypťané zase nechtěné děti posílali po proudu řeky Nil. V Číně se nechtěné dcery nechávali svému osudu uprostřed rýžových polí.

V nejdávnějších časech to byli otcové, patriarchové, kteří rozhodovali o tom, které dítě smí zůstat a které bude odloženo. V antickém Římě bylo z počátku běžnou praxí odkládat nechtěné děti na veřejných tržištích. Většina dětí nicméně končila v otroctví, ačkoli to římské právo nedovolovalo. Dívky pak byly často odsouzeny k prostituci.

Důvody pro odkládání dětí byly buď ekonomické nebo společenské. Za ekonomickými důvody stály časté války, které nechávaly ovdovělé matky bez prostředků, hladomory i nedostatečné rodinné finance. Mnohdy bylo nutné novorozeně odmítnout, aby starší děti v rodině přežily. Za společenské důvody byly považovány děti narozené mimo manželství, incest nebo děti svobodných matek, jejichž

³ Takovými dětmi byli např. král Oidipus či bájný zakladatel Říma, bratři Romulus a Remus

otcem byl válečný nepřítel. ⁴

V Římské říši v období od prvního do třetího století bylo odloženo 20-40% všech narozených dětí. Žádné římské právo opuštění dítěte nezakazovalo. Svatý Augustin zpočátku praxi opuštění tvrdě kritizoval. Podle Boswella však brzy uznal, že některé rodiny žijící v extrémně chudých podmínkách nemají jinou možnost. Později tedy kritizoval už jen rodiny, které dítě opustily, ačkoli mohly situaci vyřešit jinak. ⁵

Od 3 století církve reagovala na vysoký počet odložených dětí zřizováním útulků. Zasloužil se o to mimo jiné i Svatý Ambrož, soudobý milánský arcibiskup. Postoj k rodičům, kteří své dítě opustili, přestal být tak tvrdý a církve začala postupně fenomén opuštěných dětí tolerovat. Zřizování útulků pro opuštěné děti vedlo k nárůstu poptávky po profesionálních ošetrovatelích. Tuto funkci vykonávali duchovní, řádoví bratři, mniši nebo jeptišky. ⁶

První zprávy o útulku pro opuštěné děti pochází z Konstantinopole z roku 335. První nalezinec byl zřízen v Miláně v roce 787. Později jsou postupně zřizovány další nalezince na různých místech Francie a Itálie. V roce 1198 zařídil papež Inocenc III. V Římě nalezinec vybavený tzv. tornem - schránkou zabudovanou do zdi kláštera tak, aby se otočením dostalo dítě dovnitř. ⁷ Osud sirotek a opuštěných dětí byl však obvykle žalostný. Stávaly se lacinou pracovní silou, měli nejnižší společenský status a po stránce hmotné živořily z milodarů. Rekrutovaly se z nich často žebrácké a zločinecké bandy

V Itálii se technická zařízení podobná současným babyboxům používala již ve 12. století. Přesto se často římské matky zbavovaly nechtěných dětí vhozením do

4 Srov. Terres des hommes. *Das Ende der Illusionen*. [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>>

5 BOSWELL, J., *The Kindness of Strangers: The Abandonment of Children in Western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*. str. 103

6 Srov. Terres des hommes. *Das Ende der Illusionen*. [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>>

7 MATĚJČEK, Z. a kol. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny, str. 27

římské řeky Tiberu. Italské kláštery zřizovaly speciální schránky na odkládání a záchranu nechtěných novorozenců. Tyto schránky byly umístěny na veřejně přístupném místě, nejčastěji na bráně kláštera. Ve Špitálu nevíňátek v italské Florencii bylo možné anonymně odložit dítě do mísy v okénku nacházejícím se na čelní stěně portiku a zatahat za zvonec.

Ve 13. a 14. století byla praxe nalezců a schránek na odkládání dětí rozšířena napříč Evropou. V té době Katolická církev odsoudila potrat a pohlavní akt byl přijatelný pouze jako plodivý. Následkem toho stoupl počet odložených dětí, což vedlo k zakládání nových útulků⁸.

V Portugalsku byly využívány tzv. schránky pro bezmocné od roku 1783, kdy královna Marie I. vydala patent, podle kterého každé město muselo ve své nemocnici zřídit takové místo. V Brazílii byla zřízena první schránka pro opuštěné děti v nemocnici Santa Casa de Misericordia v São Paulo roce 1825. V roce 1949 bylo po několikaletých diskusích toto zařízení zrušeno.

Ve Velké Británii a Irsku se otočné přihrádky pro ukládání odložených dětí na branách sirotčinců poprvé objevují v roce 1730.

Ve Francii byla instalována první „věž pro opuštěné“ v pařížském kostele Saint Vincent de Paul v roce 1638. Schránky pro opuštěné děti byly ve Francii legalizovány počátkem 10. století. Jejich počet velmi rychle dosáhl čísla 251 a byly umístěny převážně v nemocnicích. Počet dětí odložených do těchto schránek rostl velmi rychle a dosahoval několika desítek tisíc za rok. Vzhledem k neutěšené ekonomické situaci země byly však schránky v roce 1863 uzavřeny a nahrazeny „přijímacími kanceláři“, kde mohla matka dítě anonymně odložit a současně získat i radu, jak dál.⁹

Odložené děti putovaly ze schránek většinou do nalezců. Mezi donátory a příznivce ústavů starajících se o odložené děti patřil například hudební skladatel

8 Srov. Terres des hommes. *Das Ende der Illusionen*. [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>>

9 Srov. HESS, L., *Co jste se v novinách nedočeli o babyboxech*, str. 10

Antonio Vivaldi. Ten v roce 1709 v Benátkách převzal vedení pěveckého sboru složeného výhradně z nalezených dívek. Podobně se o nalezené děti zasloužil Georg Fridrich Händel, z výtěžků svých londýnských koncertů podporující Foundling Hospital, dům pro nalezence založený v Londýně v roce 1741.¹⁰

V období osvícenství se nalezince začaly znovu hromadně zřizovat. V roce 1789 za vlády císaře Josefa II. byl zřízen známý pražský nalezinec v ulici Ke Karlovu. Tehdy přijímali až 3000 dětí ročně, ale byla vysoká úmrtnost. Součástí nalezince, bylo také oddělení, kde přebývaly děti pěstouny vrácené, nebo takové, které byly od pěstounů odebrané, aby tak přečkaly do doby, než se jim najdou pěstouni noví.

Koncem osmnáctého století už byla torna všeobecně v úpadku. Mnohdy byla zneužívána. Nebylo výjimkou, že bylo ve schránce nalezeno dítě nemocné nebo dokonce mrtvé. Často se také stávalo, že bylo odloženo dítě bez jasnějšího důvodu.

Počet torn se postupně radikálně snížil. V roce 1939 bylo zavřeno poslední tornu v sirotčinci ve Varšavě. Poslední zmínka o zařízení, které fungovalo původním způsobem, je z roku 1952 z Kuby.¹¹

Po obou světových válkách v Evropě velmi vzrostl počet sirotčinců a ústavů různého typu pro osiřelé děti. Pro děti osiřelé, ale také pro mrzáky, válečné invalidy a lidi zcela bez prostředků, kteří neměli vůbec žádný předpoklad se o sebe postarat, byly zřizovány takzvané ústavy pro chudé. V těchto zařízeních tito lidé žili z minimálních příspěvků na okraji společnosti. Následně začaly vznikat aktivity, které měly řešit sociální problémy. Jednalo se o různé lidumilné spolky, nadace a podobně. Tyto kroky ale nebyly dobře organizované, byly bez koncepce a nakonec zcela nedostatečné.¹²

Novým impulsem v institucionální péči v polovině 19. století byla různá hnutí, založena církvemi. Konečně si někdo uvědomil, že osiřelé děti potřebují také vzdělání.

10 Srov. HESS, L., *Co jste se v novinách nedočetli o babyboxech.*, str. 10

11 Srov. Terres des hommes. *Das Ende der Illusionen*. [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>>

12 Srov. MUSIL, J., BUŠKOVÁ, M., *Koncepce dětských domovů*. str. 25

Hlavním programem se stalo náboženství a intenzivní práce. Tím se z dětí měly stát bohabojní a pracovití dospělí lidé. Na konci 19. století byly děti svěřovány do péče pěstounským rodinám.

Následkem různých politických vlivů a sociálních změn se ve 20. století mění i péče o děti. Stává se více humánní, promyšlená a cílevědomá. Většinou přešla z církví a soukromých osob na stát. Také velmi vzrostl zájem o kvalitu života dětí žijících v ústavních zařízeních.

2.2 Babyboxy v ČR

Babyboxy nemají v ČR dlouhou tradici. První babybox zde byl zřízen v GynCentru v pražském Hloubětíně v červnu 2005. Za jeho zřízením stojí občanské sdružení Statim společně s Nadačním fondem pro odložené děti stejného jména. Jejich cílem je zejména zřizování a udržování babyboxů a podpora odložených dětí. Technickým dodavatelem schránek pro Českou republiku je firma Teletech plus servise s.r.o.

Do současné doby bylo v České republice založeno 49 babyboxů. Zatím nejnovější schránka byla zřízena v budově zdravotnické záchranné služby Královéhradeckého kraje. Počet odložených dětí do babyboxů k 19.3..2012 je 69.¹³

Babyboxy v České republice mají širokou podporu veřejnosti. Z výzkumu agentury STEM vyplývá, že za zastánce babyboxů se považuje 96% produktivní populace ve věku 15 – 59 let. Odpůrců těchto zařízení je v ČR pouhé 1% osob, 3% dotázaných se o problematiku nezajímají.¹⁴

13 Pozn. Kompletní seznam babyboxů ke dni 19.3.2012 je obsažen v příloze č.1

14 Srov. STEM/MARK. *Tisková zpráva STEM/MARK z 16.8.2011*. [online]. [cit.2011-12-11]. Dostupná na WWW: <simar.cz/assets/media/Clanky/TZ_STEMMARK_Babyboxy.pdf>

2.2.1 Vymezení babyboxů v kontextu české legislativy

Právní problematika spojená s provozem babyboxů je značně složitá a dotýká se nejen práva rodinného či občanského, ale zasahuje i do práva trestního. Konkrétní zákony, které hrají roli v této problematice jsou především:

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Z mezinárodních právních dokumentů závazných pro Českou republiku je třeba jmenovat především Úmluvu o právech dítěte publikovanou jako sdělení č. 104/1991 Sb. Federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

2.2.1.1 Právní základ zřízení a provozu babyboxů

Aby bylo zřízení a provoz babyboxy v souladu se zákonem, musí být jejich zřizovatel osobou pověřenou výkonem sociálně-právní ochrany dětí. Sociálně-právní ochrana dětí je záležitostí státu a musí být vykonávána tak, jak ji stanovuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.¹⁵

„Hodlá-li proto někdo, ať je osobou fyzickou či právnickou, vykonávat činnost, která se spravuje zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, nemůže ji vykonávat podle vlastního uvážení, natož popř. dovozovat, že jeho činnost se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí nespravuje, že tedy jde o oblast práva prostou. Smí ji vykonávat jen tehdy, splní-li podmínky pro tuto činnost zákonem stanovené.“¹⁶

15 Srov. §48 odst 2 a 3 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění platném k 9.12.1999

16 ZUKLÍNOVÁ, M. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. Baby-schránek, *Právní rozhledy*, 2005, roč 2005, č. 7, s. 251

2.2.1.2 Právní statut odloženého dítěte do babyboxu

Pokud matka odloží své dítě do babyboxu, nejedná se o dítě nalezené. Právní stav tohoto dítěte spravuje zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o rodině nezná pojem nalezeného dítěte, nalezence. Matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Dítě odložené do babyboxu má právně matku, přestože není její totožnost známa. Nelze vyloučit ani případ, kdy takto má i otce, přesněji, je zde muž, jehož právo považuje za otce.¹⁷

2.2.1.3 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu trestního zákona

V okamžiku, kdy matka dítě do babyboxu vloží, začíná jeho faktické opuštění osobou nebo osobami, které mají povinnost o ně pečovat.¹⁸ Toto je v právním řádu klasifikováno jako trestný čin. V případě babyboxu se jedná o výjimku. Nedochází zde k vystavení dítěte nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví.¹⁹ Je to stejné, jako když rodič nechá dítě například v nemocnici, protože je nemocné. Jde vlastně o předání dítěte do péče zdravotnického zařízení.

Podmínka trestného činu by však byla splněna v případě, že by babybox vykázal poruchu a tak ohrozil dítě na životě. Následkem vzniku újmy odloženému dítěti by vznikla právní odpovědnost provozovateli babyboxu a pravděpodobně i trestněprávní odpovědnost konkrétní osobě odpovědné za bezporuchový provoz babyboxu. Za újmu vzniklou dítěti by naproti tomu nenesla odpovědnost osoba, která dítě do babyboxu vložila, protože u ní nelze předpokládat povědomí o tom, že by babybox mohl fatálně selhat.

Vložením dítěte do babyboxu nezaniká vyživovací povinnost rodičů k nezletilému dítěti. Tato vyživovací povinnost zaniká pouze osvojením, kdy mezi osvojitelem a osvojencem vzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi.²⁰ Právě tehdy, kdy je dítě umístěno do náhradní rodiny. Vyživovací povinnost rodiče vůči dítěti

17 Žena je vdaná nebo otcovství k dítěti bylo určeno již před jeho narozením souhlasným prohlášením rodičů

18 Včetně vyživovací či zaopatřovací povinnosti.

19 Srov. § 212 zákon č. 40/1961 Sb., trestní zákon, ve znění platném k 1.1.2010

20 Srov. § 63 odst 1, č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění platném k 1.9.2008

nezaniká ani v případech, kdy soud omezí nebo zbaví rodiče rodičovské zodpovědnosti.²¹ Z toho tedy plyne, že v případě neplnění této vyživovací povinnosti vzniká pro oba rodiče trestněprávní odpovědnost pro trestný čin zanedbání povinné výživy.²²

2.2.1.4 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu matričního zákona

Vložení dítěte do babyboxu je nutné oznámit příslušnému matričnímu úřadu. V současné době však pro tento případ nemá vedení matrik žádnou samostatnou úpravu. Postupuje podle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dítě je nutné přihlásit do 3 dnů od narození.

2.2.1.5 Odložení dítěte do babyboxu v kontextu zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V souvislosti s babyboxy, vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2006 Metodiku pro případy dětí odložených do babyboxu. Metodika si klade za cíl informovat příslušné úřady sociálně-právní ochrany (krajské a obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností) o příslušných opatření v případě, že v jejich obvodu bylo odloženo dítě do babyboxu. Tento materiál je dále určený těm subjektům, které zřídily a provozují babyboxy, nestátním subjektům poskytujícím okamžitou péči ohroženým dětem, Ministerstvu zdravotnictví a Ministerstvu spravedlnosti.²³

Dítě je po vyjmutí z babyboxu ihned předáno do péče zdravotnického zařízení. Toto zařízení je povinno informovat místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí o tom, že se v zařízení nachází nezaopatřené dítě.²⁴ Ten zváží konkrétní situaci

21 Srov. § 44 odst 5, č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění platném k 1.9.2008

22 Srov. § 213 zákon č. 40/1961 Sb., trestní zákon, ve znění platném k 1.1.2010

23 Srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Mpsv vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů z 16.3.2006*. [online]. Praha: MPSV [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW:<www.mpsv.cz/files/clanky/2583/160306b.pdf>

24 Pokud není totožnost dítěte známá, bude případ spadat do kompetence místně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností a obecního úřadu, v jehož obvodu je babybox, do kterého bylo dítě odloženo.

Pokud je totožnost dítěte známá (např. byl přiložen rodný list dítěte, matka kontaktovala příslušné orgány sociálně-právní ochrany, zdravotnické zařízení či jiný subjekt a „identifikovala“ dítě), bude celou záležitost řešit příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností a obecní úřad podle trvalého pobytu dítěte.

a na základě vzniklých zjištění podá návrh soudu na předběžné opatření, kterým se svěřuje dítě do péče fyzické osoby nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc či kojeneckého ústavu.

Pokud nic nebrání tomu, aby mohlo být dítě umístěno do náhradní rodinné péče, podnikne orgán sociálně-právní ochrany dětí nezbytné kroky k tomu, aby mohlo být dítě co nejdříve předáno do náhradní rodiny. Dle metodiky je však nezbytné poučít náhradní rodiče o specifičnosti situace, kdy například rodiče dítěte dosud nevyjádřili souhlas s osvojením a ani soud zatím neurčil nezájem o dítě.

V případě, že je totožnost dítěte známá (dítě mělo u sebe např. rodný list), je hlavní snahou úřadů zkontaktovat rodiče dítěte a nabídnout jim spolupráci při řešení nepříznivé situace. Pokud rodiče neprojeví zájem o navrácení dítěte do rodiny, snaží se sociálně-právní orgán o získání souhlasu k osvojení dítěte a podnikne nutné kroky, aby mohlo být dítě co nejdříve umístěno ve vhodné náhradní rodině.

2.3 Cesta dítěte z babyboxu do náhradní rodiny

V zájmu každého dítěte je vyrůstat v klidném a harmonickém prostředí své rodiny. Pokud se však rodiče nechtějí, nemohou nebo neumí o své dítě postarat a odloží ho, je na místě hledat optimální formu náhradní výchovné péče.

Obecně lze náhradní výchovnou péči rozdělit na *výchovu ústavní* a *náhradní rodinnou péči*. Ústavní výchova zahrnuje kojenecké ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy, diagnostické ústavy a ústavy sociální péče. Zařízení pro výkon ústavní výchovy spadají do resortu zdravotnictví, školství, mládeže a tělovýchovy a práce a sociálních věcí. Pro děti do jednoho roku jsou určeny kojenecké ústavy, děti od jednoho do tří let jsou umíst'ovány v dětských domovech.²⁵

Srov. Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Mpsv vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů z 16.3.2006*. [online]. Praha: MPSV [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW:<www.mpsv.cz/files/clanky/2583/160306b.pdf>\

25 Srov. § 38 zákona č. 422/2004 Sb, zákon o péči o zdraví lidu, ve znění platném k 1.9.2004

Náhradní rodinná péče zahrnuje osvojení (adopce), pěstounskou péči, pěstounskou péči na přechodnou dobu, poručenství a svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče.

Do všech vyjmenovaných forem náhradní výchovy může být dítě umístěno pouze na základě rozhodnutí příslušného soudu. Ze zákona o rodině vyplývá, že přednost má vždy péče rodinná před péčí ústavní.

Na základě současné praxe lze říci, že možnosti dítěte odloženého do babyboxu jsou v podstatě dvě. První z nich vede ze zdravotnického zařízení, v jehož péči je dítě po vyjmutí ze schránky, přímo do náhradní rodiny na základě předběžného opatření soudu. Druhá je umístění do kojeneckého ústavu a následné hledání náhradních rodičů pro dítě.

Většina z 68 dětí, které skončily v babyboxech na území ČR, byla umístěna přímo do náhradní rodiny. Dosud nejkratší doba, během níž došlo k předání dítěte do nové rodiny v ČR byla pouhé 4 dny.²⁶

2.3.1 Právně volné dítě

Pokud uvažujeme umístění odloženého dítěte do náhradní rodiny, je potřeba zmínit základní podmínku, která musí být pro umístění do rodiny splněna. Jedná se o podmínku právně volného dítěte, která je v případě současné praxe umísťování odložených dětí do náhradní rodiny přinejmenším sporná. Český právní řád učí, že dítě se stává právně volným, jestliže:

- Jeho rodiče dali předem souhlas s osvojením svého dítěte bez vztahu k určitým osvojitelům, tento souhlas může být dán nejdříve šest týdnů po narození dítěte, a to osobně přítomnými rodiči (matkou) písemně před soudem nebo před příslušným orgánem sociálně právní ochrany dětí; odvolat souhlas lze pouze do doby, než je dítě umístěno na základě rozhodnutí do péče budoucích osvojitelů,

²⁶ Srov. *Nechtěné děti budou možná opět končit v popelnicích*. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupná na WWW: <http://www.vitalia.cz/clanky/nechtene-deti-skonci-v-popelnicich/>

- soud určil tzv. absolutní nezájem rodičů o dítě, jelikož po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě žádný zájem, ačkoliv jim v projevení zájmu nebránila závažná překážka,
- soud určil tzv. kvalifikovaný nezájem rodičů o dítě, tzn., že rodiče neprojevili dítě opravdový zájem po dobu nejméně šesti měsíců,
- soud zbavil rodiče rodičovské zodpovědnosti,
- rodiče dítěte zemřeli.

V případě babyboxu se má za to, že samotným odložením dává matka souhlas k adopci. Dítě bývá zpravidla předběžným opatřením soudu umístěno do náhradní rodiny co nejdříve. Vzhledem k faktu, že matka, popř. otec dítěte se mohou o dítě přihlásit do té doby než je řádně osvojeno, a tím vzít svůj „souhlas s adopcí“ zpět, může být toto období pro náhradní rodiče značně stresující.

2.3.2 Předadopční péče

Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě po dobu nejméně tří měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklad. Jedná se o tzv. předadopční nebo zatímní péči. Teprve po splnění podmínky předadopční péče, může soud rozhodnout o osvojení dítěte. Může tak učinit pouze na návrh osvojitelů. Před vydáním rozhodnutí soud ověří, zda byly splněny všechny zákonné podmínky a zda je osvojení skutečně ku prospěchu dítěte. Po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí vzniká nová rodina se všemi právními důsledky a vztahy, jako kdyby se jednalo o dítě vlastní.

2.3.3 Osvojení zrušitelné a nezrušitelné

Osvojitelé se stávají rodiči dítěte zapsanými v jeho rodném listě. Mezi osvojiteli a osvojencem vznikají vztahy jako mezi rodiči a dětmi, dítě získává příjmení osvojitele a plně se začleňuje do nové rodiny. Vztahy dítěte k jeho původním rodičům zanikají.²⁷

²⁷ Srov. §63-77 Zákon o rodině č. 94/1963., ve znění platném k 1.9.2008

Český právní řád rozlišuje dva typy osvojení. A to osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Zrušitelně lze osvojit dítě bez ohledu na věk, tj. ihned po uplynutí tříměsíční předadopční péče, v případě novorozenců tedy již ve třech měsících. Zrušitelné osvojení, lze zrušit, avšak jen ze závažných důvodů. Návrh na zrušení osvojení může podat pouze osvojitel nebo zletilý osvojenec.²⁸

Nezrušitelně lze osvojit jen dítě starší jednoho roku. Nezrušitelné osvojení, jak patrně z jeho názvu, nelze zrušit. Pokud osvojitelé nemohou nebo nechtějí o nezrušitelně osvojené dítě osobně pečovat, mají stejné možnosti jako v případě vlastního dítěte.²⁹

Nezrušitelně lze po roce věku osvojit i dítě, které bylo předtím osvojeno zrušitelně, a to až do dovršení jeho zletilosti. V praxi jsou novorozenci poměrně často osvojováni nejprve zrušitelně a po dosažení jednoho roku věku nezrušitelně.³⁰

2.3.4 Pěstounská péče

Do pěstounské péče soud svěřuje děti, jejichž výchova nemůže být zajištěna u rodičů. Pěstoun o dítě osobě pečuje a vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů. Souhlas rodičů se svěřením jejich dítěte do pěstounské péče není třeba, v případě dětí z babyboxu to ostatně není ani možné.

Filosofie pěstounské péče je zajištění chybějícího rodinného prostředí, přičemž vazby dítěte na biologickou rodinu nejsou zprerhány. V běžných případech rodiče zůstávají zákonnými zástupci dítěte, zatímco pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti v běžných věcech.

Teoreticky je samozřejmě možné, aby dítě z babyboxu bylo umístěno

28 Srov. § 73 odst. 1, Zákon o rodině č. 94/1963., ve znění platném k 1.9.2008

29 Svěření dítěte do jiné náhradní rodiny, do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo v krajním případě do ústavní výchovy

30 Srov. Fond ohrožených dětí. *Typy náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupná na WWW: <<http://www.fondohrozenychdetibrno.cz/adopce.html>>

v pěstounské péči, nebo pěstounské péči na přechodnou dobu.³¹ Praxe však ukazuje, že vzhledem k tomu, že dítě žádnou rodinu nemá a není tedy třeba brát na zřetel biologické rodiče, děti z babyboxů jsou zpravidla umístovány do náhradní rodiny osvojením.

2.4 Současné další možnosti odložení dítěte v ČR s ohledem na anonymitu matky

Pokud se žena rozhodne, že dítě, které nosí, nechce, těhotenství v drtivé většině končí potratem. Díky své dostupnosti je právě interrupce nejčastějším řešením v takové situaci.

Ženy, které si z morálních či jiných důvodů takové řešení nepřejí, se dostávají do situace sociální i psychické tíže. Těhotenství bývá často před okolím utajováno a není výjimkou, že ani blízká rodina nepozná, že je žena těhotná. Ta je zpravidla rozhodnuta, že dítě po porodu odloží. Babybox je v tomto případě jen jedním z možných řešení. Následující kapitola podrobněji rozebírá další možné způsoby, jakým lze v České republice legálně odložit novorozence. Rozebírá dále míru anonymity u té či oné možnosti.

Legální možnosti odložení dítěte v České republice jsou:

- Zanechání dítěte na novorozeneckém oddělení
- Diskrétní porod
- Anonymní předání dítěte Fondu ohrožených dětí
- Utajovaný porod

31 Od 1. 6. 2006 se v systému náhradní rodinné péče objevuje nový institut, kterým je pěstounská péče na přechodnou dobu. Tato rodinná, individuální forma péče je státem podporovaná. Koncepce pěstounské péče na přechodnou dobu je taková, že bude dětem poskytována po nezbytně nutnou, relativně krátkou dobu. O svěření dítěte do přechodné pěstounské péče rozhoduje výhradně soud na návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí. Soud je povinen každé 3 měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro pobyt dítěte u pěstounů po přechodnou dobu. Soud pěstounskou péči na přechodnou dobu zruší z vážných důvodů, nebo jestliže již splnila svůj účel či sami pěstouni o to požádali.

2.4.1 Zanechání dítěte na novorozeneckém oddělení

Zanechání dítěte k adopci ihned po porodu je ten nejjednodušší způsob odložení dítěte, za nějž žena nenese trestní odpovědnost. Biologická matka může podat žádost zanechat dítě k adopci ještě před porodem. Tato žádost je vložena do zdravotnické dokumentace. Narozené dítě je zpravidla ihned po porodu odneseno na ošetření do jiné místnosti a posléze na novorozenecké oddělení. Tam setrvává ještě několik dní, než je umístěno do předadopční, či ústavní péče.

Anonymita rodičky je dána pouze mlčenlivostí zdravotnického personálu. V rodném listě dítěte i v matriční knize budou figurovat iniciály matky, popřípadě iniciály otce dítěte.

2.4.2 Diskrétní porod

Diskrétní porod je termín, který označuje porod v místě mimo trvalé bydliště matky. Narozené dítě je v příslušné porodnici zanecháno a předáno do náhradní péče. Perinatální a časná postnatální péče o rodičku i novorozence je identická s jakýmkoli jiným porodem. Dokumentace spojená s porodem je obdobná jako u jiných porodů. Jméno matky i ostatní její iniciály (rodné číslo, bydliště, atd.) jsou součástí zdravotnické dokumentace a účtů pro zdravotní pojišťovnu. Taktéž v rodném listě dítěte jsou uvedena nacionále matky a případně otce, ale hned po šesti týdnech od jeho narození může být dáno k adopci. Dítě je zapsáno v matrice spravující místo jeho narození, tedy mimo bydliště matky.

Anonymita matky je tedy velice omezená a v podstatě stojí jen na mlčenlivosti zdravotnického personálu, který s rodičkou přišel do kontaktu. Rizikový bod této varianty kromě nezajištěné anonymity je také cesta těhotné ženy do vzdálené porodnice. Odjezd lze uskutečnit před termínem porodu, ale tím se může zkomplikovat předporodní péče.

Od roku 1997 nabízí provádění diskretních porodů Dětský domov pro děti do 3 let

v Aši³². Poskytuje těmto ženám ubytování před i po porodu, kvalitní stravování, lékařské prohlídky a sociálně-právní ochranu. Zároveň zaručuje vyřízení všech náležitostí týkajících se osvojení v co nejkratší době. Během pobytu matky v zařízení je od ní odebrána potřebná anamnéza (důležitá pro podávání informací adoptivním rodičům). V den porodu je jí zajištěn odvoz do nejbližší porodnice. Poté matka odjíždí domů. Musí se vyčkat šestitýdenní lhůty, teprve pak matka podepisuje souhlas s adopcí.

2.4.3 Anonymní předání dítěte Fondu ohrožených dětí

Od roku 2001 nabízí Fond ohrožených dětí (dále jen FOD) službu anonymního převzetí novorozence kdykoli a kdekoli. Pomoc je k dispozici po celé České republice 365 dní v roce nepřetržitě 24 hodin denně. Ústředí FOD sídlí v Praze 1 a nyní má dalších 21 poboček v 19 městech. Předání dítěte je díky tomu možné zařídit do hodiny po celé republice.³³

Zde je anonymita matky garantována pracovníky fondu. Při předání novorozence je dobré podat krátkou sociální a zdravotní anamnézu pro zjednodušení budoucího života dítěte.

2.4.4 Utajovaný porod

Těhotná, která vyžaduje vysokou míru anonymity může využít možnosti, kterou jí dává zákon o péči o zdraví lidu³⁴ a písemně požádat o utajení své osoby v souvislosti s porodem. Podmínkou pro vyhovění takové žádosti je trvalý pobyt ženy na území ČR. Musí se také jednat o ženu, jejímuž manželovi nesvědčí domněnka otcovství, tedy o svobodnou, nebo rozvedenou.³⁵ Její jméno, příjmení, rodné číslo a bydliště jsou pak

32 Srov. RÁKOS, M. *Průběh utajených-diskrétních porodů v krajském dětském domově pro děti do 3 let v Aši*. [online] [cit.2011-12-21]. Dostupná na WWW: <http://www.dd-karlovarsky.cz/utajene_porody.html>

33 Srov. KUMMEL, J.; JANKŮ, P. Legální anonymní odložení novorozence – současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*. 2007, roč. 11, č. 4, s. 174-176

34 Srov. Zákon č. 422/2004 Sb, zákon o péči o zdraví lidu, ve znění platném k 1.9.2004

35 Za otce dítěte se považuje manžel matky. Ten je považován za otce dítěte i v případě, že se dítě narodilo buď v manželství nebo ve lhůtě 300 dnů po zániku manželství.(např. rozvodem nebo

uvedeny pouze na žádosti, kterou předloží před porodem, nikoli ve zdravotnické dokumentaci. Ta je po ukončení hospitalizace společně se žádostí zapečetěna. Otevření celého spisu je možné jedině na základě rozhodnutí soudu. Lékaři a ostatní personál, který přišel s osobními údaji rodičky do styku, mají povinnost o nich zachovávat mlčenlivost.

Novorozenec je po porodu umístěn na novorozeneckém oddělení. Na základě vydání předběžného opatření je propuštěn většinou přímo do rodiny, která byla komisí vybrána k poskytování náhradní rodinné péče.

2.4.5 Anonymní porod

Anonymní porod je vlastně porod utajovaný s tím rozdílem, že rodička z nějakého důvodu odmítá sdělit jakékoli údaje o své osobě. V České republice je anonymní porod v současnosti jen předmětem diskuzí, právně není zakotven. Protože je však tato praxe poměrně rozšířená v zahraničí a ve spojitosti s babyboxy často diskutovaná, je vhodné, abychom se o ní zmínili.

Pokud žena odmítá udat při porodu na území ČR své osobní údaje, musí být přivolána Policie ČR, která její totožnost vyhledá. Česká legislativa totiž neumožňuje pečovat ve zdravotnickém zařízení o ženu, aniž by nebyly známe údaje o ní.³⁶

Praxe anonymních porodů je běžná například v Německu. Z hlediska poskytované anonymity je situace podobná jako u babyboxů. Informace o matce nejsou známy, tzn. že není uvedena v rodném listu dítěte. To nemá, podobně jako u babyboxů, ke své biologické matce žádný právní vztah. Jedná se o pomoc ženám, které chtějí zplozené dítě donosit, porodit ve zdravotnickém prostředí, ale po jeho narození se o ně nechtějí či nemohou starat a nechtějí být ani uvedeny v rodném listě novorozence.

smrtí.) Tato praxe je problematická. Není výjimkou, že žena otěhotní s jiným mužem ještě v průběhu rozvodového řízení a před porodem se sice ještě stihne rozvést, ale už se nestihne znovu vdát a dítě porodí před uplynutím 300 dnů po rozvodu. V takovém případě se za otce dítěte považuje bývalý manžel matky dítěte a otcovství lze vyloučit jen žalobou o popření otcovství.
36 Srov. § 6 Zákona č. 422/2004 Sb., O péči o zdraví lidu, ve znění platném k 1.9.2004

2.5 Babyboxy v zahraničí

Myšlenka babyboxů našla v řadě dalších zemí silnou podporu. Ve státech, které sousedí s Českou republikou, je praxe babyboxů více méně běžná, ačkoli má i své zjevné odpůrce.

Německo je se svými 98 babyboxy největším poskytovatelem tohoto způsobu odložení dítěte. Otázka babyboxů je zde aktuální od roku 1999, kdy bylo v Hamburku zaznamenáno pět případů odložených dětí, z nichž dva skončily smrtí novorozence.³⁷

I v sousedním Rakousku jsou babyboxy běžnou praxí už více než 10 let.³⁸ Slovensko má v provozu 16 tzv. „Hniezd záchrany“³⁹ a Polsko má na svém kontě 45 tzv. „Oken života“⁴⁰.

Pomoc švýcarským matkám v beznadějně situaci nabízí zatím jediná schránka ve městě Einsiedeln.⁴¹ Další evropské státy, které babyboxy provozují, jsou například Belgie, Švýcarsko a Itálie.

37 První tzv. BabyKlappe byla založena ve městě Hamburg-Altona 4.4.2000. Projekt „FindelBaby“, který stojí za zřízením prvního babyboxu v Německu, byl zorganizován a zahájen neziskovou organizací SterniPark na konci roku 1999. V současné době existuje v Německu 98 babyboxů. Odložení dítěte do Babyklappe zde není trestné a je anonymní. Nezisková organizace SterniPark není jediná organizace, která zajišťuje schránky pro odložené děti a pomoc pro matky. Mezi další patří například "Babykörbchen". Ze statistiky organizace SterniPark vyplývá, že do záchranných schránek bylo odloženo celkem 221 dětí. Srov. *Das Projekt Findelbaby*. [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <http://www.sternipark.de/index.php?id=7>

38 První schránka byla založena v roce 2001. Od zavedení Babyklappe v roce 2001 se počet zabitých novorozenců v Rakousku výrazně snížil. Celková statistika uvádí, že do rakouských Babyklappe bylo odloženo 55 dětí. I proto se snaží o stále větší rozvoj a publicitu Babyklappe na veřejnosti. Mezi jeden známý vídeňský projekt k podpoře záchranných schránek patří „Das Babynest“ Srov. *Das Babynest*. [on, ve znění pozdějších předpisů line]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: http://www.wienkav.at/kav/wil/texte_anzeige.asp?id=575

39 První slovenské Hniezdo záchrany bylo otevřeno 8. prosince 2004 v Bratislavě na novorozeneckém oddělení Dětské fakultní nemocnice s poliklinikou.

40 První Okno života bylo otevřeno v Krakově 19. března 2006. Okna života jsou projektem polské dobročinné organizace „Caritas Polska“. Do konce března 2011 bylo do Oken života vloženo 33 dětí. Srov. Problematika babyboxů. [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupná na WWW: <http://www.babybox.cz/?p=problematika>

41 Projekt Babyfenster („dětských okýnek“) vznikl za podpory švýcarské nadace pro pomoc matce a dítěti „Schweizerische Hilfe für Mutter und Kind“ (ASME) a einsiedelnské oblastní nemocnice. Srov. Babyfenster. *Dank Babyfenster weniger getötete oder tot aufgefundenen Babys*. Babyfenster [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <http://www.babyfenster.ch/de/statistiken/dank-babyfenster-weniger-tot-aufgefundenen-babys/>

Ne všude v Evropě jsou ale babyboxy legální. Jak ve Velké Británii, tak i ve Francii je opuštění dítěte trestné. To je také důvod, proč zde neexistují ani žádné babyboxy. Avšak v Británii jsou velmi příznivé podmínky pro adopci. Převážná většina nechtěných dětí se předá k rychlé adopci.

Švédsko je známé svou otevřeností k organizacím, které pomáhají dětem, matce a rodinám. Přesto zde však doposud nebyl založen ani babybox ani zde nevznikla iniciativa nesoucí toto poslání.

Babyboxy nejsou jen evropskou devizou. Například v Malajsii byla první schránka otevřena v květnu 2010. Důvodem byl alarmující počet odložených dětí.⁴² V Japonsku byl v roce 2006 realizován program na vytvoření „storks cradle“ (čapí kolébka). První schránka byla slavnostně otevřena v květnu 2007⁴³. Další asijskou zemí, která má zkušenosti s babyboxy je například Pákistán.⁴⁴

V Africe jsou babyboxy zřízeny například v Jihoafrické republice, v Keni, Malawi nebo Namibii. Počet odložených dětí stále stoupá. V Jihoafrické republice byl podle BBC zaznamenán nárůst o 30% za poslední 3 roky.⁴⁵

V USA existuje program na záchranu odložených dětí pod názvem „baby-safe-haven laws“, ale dosud nikoli ve všech státech.⁴⁶

42 407 dětí bylo odloženo od roku 2005 do roku 2009. Srov. China daily. *Malaysia offers 'baby hatch'*. [online]. [cit. 2011-12-15]. Dostupná na WWW: <<http://www.cdeclips.com/en/world/fullstory.html?id=45422>>

43 V roce 2008 bylo evidováno v japonské storks cradle 16 dětí, celkem se zachránilo 57 dětí. Počet zachráněných dětí je poměrně malý, vzhledem k snadno přístupné možnosti potratu. Potratovost v zemi je vysoká, činí 22,2% potratů na 100 narozených dětí. Míra potratovosti rychle roste, dosahuje až k 25%. Srov. WALSH, B. *Japan parent's trap*. [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupná na WWW: <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1624919,00.html>>

44 Za rozšíření záchranných schránek a center pro dítě a matku vděčí asijský kontinent nadaci „Edhi Foundation“ realizované mužem jménem Adbussattár Édhí. Založil takzvané „Jhoolas“ (záchranné schránky, kolébky), jež jsou nyní rozšířené po celé zemi. Dnes má Pákistán v průměru 450 odložených dětí ročně, z toho zhruba jedna třetina je nalezena ve schránkách. Mnoho zachráněných dětí přijímají pákistánské rodiny, které nemohou mít děti, zbylé děti jsou vychovávány v síti nadace Edhi v sedmnácti dětských domovech. Srov. *Edhi foundation*. [online]. Karachi: Edhi foundation [cit. 2011-12-10]. Dostupná na WWW: <<http://www.edhifoundation.com>>

45 Srov. FIHLANI, P. *Baby bin to save South Africa's unwanted children*. [online]. [cit. 2012-03-16]. Dostupná na WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12600166>>

46 K projektu baby-safe-haven se připojilo 37 států a další o přijetí tohoto zákona jednájí. Srov. *National safeheaven alliance*. [online]. Falls church: National safeheaven alliance [cit. 2011-12-15]. Dostupná na WWW: <<http://www.nationalsafehavenalliance.org/states/california/>>

Schránky podobné babyboxům najdeme napříč mnoha státy celého světa. I z toho lze vyčíst, že potřeba reagovat na situaci nechtěných dětí je velká a počet babyboxů bude podle současném trendu stále stoupat.

3 Hlavní současné námitky proti zřizování babyboxů v ČR

Provozování babyboxů v České republice provází od samého počátku spory v odborných i neoborných kruzích. Zastánci těchto schránek v podstatě jednomyslně poukazují na to, že babyboxy zachraňují lidské životy, které by, podle jejich názoru, byly jinak zmařeny. Námitky odpůrců zasahují do několika oblastí. Jedná se v první řadě o oblast morální. Sporné otázky v problematice babyboxů však vyvstávají i v oblasti právní, psychologické a v neposlední řadě i technické. Tato kapitola představí hlavní námitky proti babyboxům.

3.1 Neexistující právní pozadí

Předchozí kapitola ukázala, že babyboxy nemají jasný právní kontext. Nejedná se pouze o problém České republiky. Lze říci, že všude tam, kde jsou babyboxy zřizovány, se setkáme s většími či menšími mezerami v legislativní oblasti. Problémy se dotýkají jak statusového a matričního práva, tak i právních otázek, které řeší následný postup při umístění dítěte do náhradní rodinné péče.

Diskuse začala pochopitelně nejdříve tam, kde mají s takovými zařízeními mnohaleté zkušenosti. To platí zejména o Francii. Francie, stejně jako Lucembursko a Itálie, zakládá statusové postavení člověka na „uznání statusu“, tedy na prvku vůle a chtění. U dítěte narozeného mimo manželství je vedle porodu zapotřebí i uznání rodičovství. Biologické rodičovství nemá ve Francii žádný zvláštní význam.

Koncepce statusového práva německého, rakouského, našeho, i mnoha dalších evropských států je zásadně odlišná. Díky jistým historickým kořenům je tu klíčným prvkem pokrevnosti, vůle tady žádnou roli nehraje.⁴⁷

⁴⁷ Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. Baby-schránek, *Právní rozhledy*, 2005, roč 2005, č. 7, s. 251

3.1.1 Právní nedostatky při zřizování babyboxu v ČR

Na mezery v legislativě narazíme už při otázce zřizování babyboxu. Samotná podstata problému spočívá v posouzení toho, zda zřizování schránek pro odložené děti spadá pod sociálně-právní ochranu dětí či nikoli. Podle odpůrců je zřizování babyboxů výkonem sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí.⁴⁸ (dále jen SPOD).

Proto podle nich tuto činnost může vykonávat pouze stát nebo tzv. „pověřené osoby“⁴⁹ Dále odpůrci opírají své tvrzení o § 48 SPOD, kde jsou opět vyjmenovány činnosti, které jsou těmto pověřeným osobám svěřeny. Podle nich i pokud by o.s. Statim bylo pověřenou osobou, nemohlo by schránky zřizovat, neboť by mu jako tomu, na koho stát přenesl svou pravomoc, byla zakázána veškerá činnost, která mu není zákonem dovolena.

Zastánci babyboxů, včetně Ústavu státu a práva, kontruji tím, že zřizování schránek není činností z oblasti sociálně-právní ochrany dětí, ale jedná se o činnost zaměřenou pouze na vytvoření prostoru a jeho vybavení pro umístění odloženého dítěte, v němž budou zajištěny hygienické podmínky, bezpečnost dítěte proti zásahům třetích osob a návaznost na rychlá další opatření.

3.1.2 Právní status dítěte z babyboxu a problémy z něj plynoucí

Policejní prezidium ČR reagovalo na mediální tlak, který se kolem babyboxů vytvořil vyjádřením, že „babyboxy nespádají do kompetence Policie ČR a policisté nebudou pátrat po rodičích dětí, které do nich budou odloženy, s výjimkou případů, kdy to Policii ČR ukládá zákon, tj. když vznikne podezření, že se dítě mohlo stát obětí trestného činu“.⁵⁰ Jak už bylo zmíněno dříve, Policie nepátrá po matce dítěte odloženého do babyboxu, protože bezpečným odložením dítěte žena neohrožuje jeho zdraví, takže

48 Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění platném k 9.12.1999

49 Tamtéž, § 4

50 Policejní prezidium. *Upřesnění informací týkajících se tzv. Baby-boxů*. [online]. [cit. 2011-12-13].

Dostupný na WWW: <<http://www.babybox.cz/?p=aktuality-archiv&r=2006&m=4&d=14>>

nemůže spáchat trestní čin. Martochová však uvádí, že se po matce policejně pátrat má, mj. z toho důvodu, aby v případě negativního výsledku mohlo být dítě prohlášeno za „nalezenec“, tedy za dítě nezjištěné totožnosti. Teprve po tomto zjištění je dítě tzv. právně volné a může být adoptováno.⁵¹ Tento fakt praxe babyboxů v podstatě ignoruje. Platné předpisy jsou využívány výběrově a v problematice kombinaci. Po matce není pátráno, ale na druhé straně s dítětem je nakládáno jako s dítětem nezjištěné totožnosti, aniž by to bylo jakkoli právně ošetřeno.

Nedořešených právních otázek je celá řada. Není například dáno, jak staré dítě je ještě možné do babyboxu vložit. Věk je tak omezen pouze velikostí babyboxu. V České republice bylo nejstarší dítě odložené do babyboxu zhruba 1,5 roku staré.⁵²

Podobně zákon neřeší, jak nakládat s odloženým dítětem, které je například těžce postižené ani jak postupovat v případě, že bylo do babyboxu vloženo dítě zraněné, popř. mrtvé.

Právní vakuum v některých otázkách okolo babyboxů je nemalé. Je úkolem státu, aby se neustále snažil o aktuálnost právních norem a směrnic tak, aby poskytovali řádné prostředí pro zřizování a provoz babyboxů.

3.2 Babybox ohrožuje lidskou důstojnost a osobní identitu dítěte v kontextu čl. 7 Úmluvy o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte (dále jen Úmluva) je dokument, jehož cílem je chránit práva dítěte. Není divu, že se s ním setkáváme při úvahách nad babyboxy, které si ze své podstaty kladou za cíl chránit právo nejvyšší, tedy život.

Výbor OSN pro práva dítěte zkoumal situaci kolem babyboxů v ČR. Podle něj babyboxy odporují Úmluvě hned v několika článcích.⁵³ Výbor zveřejnil 17.6.2011

51 Srov. MARTOCHOVÁ, I., *Mater incerta*. str. 41

52 Dne 8.11. 2010 se v babyboxu v olomoucké nemocnici našel chlapeček zhruba 1,5 roku starý.

Dostal jméno Richard Lví srdce. Dítě bylo v dobrém zdravotním stavu.

53 Jedná se o čl. 6,7,8,9, a 19

zprávu s doporučeními pro Česko, kde vyzývá stát, aby tento svůj program co nejrychleji ukončil. Dále důrazně vyzývá k urychlenému posílení a podpoření alternativ s přihlédnutím k povinnosti zcela dodržovat veškerá ustanovení Úmluvy. Česká republika by měla zvýšit své úsilí o řešení základních příčin, jež vedou k opouštění novorozenců, včetně plánovaného rodičovství, přiměřeného poradenství, sociální podpory pro neplánovaná těhotenství a prevenci rizikových těhotenství.⁵⁴

Hlavní námitkou Výboru OSN a potažmo i dalších odpůrců babyboxů je zásadní neshoda s článkem Úmluvy č. 7. Jeho plný text zní:

„1. Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost, a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči. 2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují provádění těchto práv v souladu se svým vnitrostátním zákonodárstvím a v souladu se svými závazky vyplývajícími z příslušných mezinárodněprávních dokumentů v této oblasti se zvláštním důrazem na to, aby dítě nezůstalo bez státní příslušnosti.“

Klíčová část článku vyvolávající vášnivé debaty je nenaplnění práva „znát své rodiče.“ V konfrontaci názorů obou stran se však setkáme s rozdílnou interpretací této věty. Odpůrci tvrdí, že právo znát své rodiče je zcela zásadní a jeho význam při formování identity jednotlivce nelze ničím nahradit. Chybí-li informace o původu, je to závažná překážka bránící zdravému rozvoji vnitřního života dítěte.

Zastánci babyboxů argumentují tím, že znalost biologických rodičů je jen jednou z mnoha částí mozaiky osobní identity a sebeprožívání.

3.2.1 Vývoj identity jedince v argumentaci zastánců a odpůrců babyboxů

V tomto ohledu je potřeba se zastavit u pojmu identita dítěte. Vývoj osobní identity jedince je celoživotní proces. Nekončí dospělostí, ale trvá vlastně až do smrti.

⁵⁴ Srov. Výbor pro práva dítěte OSN. *Přezkoumání zpráv předložených Státy v souladu s čl. 44 Úmluvy čl. 50.* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <www.dcicz.org/.../3_4-CRC-cesky-preklad-doporuceni---needitovana-verze.pdf>

Utváření osobnosti začíná už v prenatálním období a dále je rozvíjeno sociálními zkušenostmi v prvních letech života jedince. Od narození každé dítě vnímá samo sebe. Toto vnímání je později rozvíjeno očním kontaktem, napodobováním a dalšími prvky předverbální komunikace. Vývojová psychologie dříve považovala symbiotický vztah matky a dítěte (a pocit důvěry, který dítě k matce cítí) za nezbytnou podmínku k úspěšnému rozvoji identity. Avšak na tomto poli došlo k posunu a dnes se větší důraz klade na momentové prožitky, při kterých matka dítěti plně rozumí, obětuje se pro něj, správně chápe a uspokojuje jeho potřeby.⁵⁵

Nezpochybnitelným faktem je to, že osobnost jako základ identity, může být utvořena pouze na základech důvěrných a spolehlivých vztazích s matkou a později pak i s ostatními osobami. Celoživotní formování osobní identity zakládá jedinec na přátelských vztazích a zkušenostech. Jedinec si musí být vědom, že má před sebou nějakou budoucnost a za sebou již prožitou minulost.

Odpůrci babyboxů zastávají názor, že každý jedinec se schopností vnímání času a uvědomování si konečnosti života potřebuje jistý startovní bod své vlastní historie. Tím je datum a okolnosti jeho narození. Jedinec, který nezná svou matku a svého otce, svým způsobem postrádá jistotu spojenou se začátkem své vlastní existence. To ovlivňuje vývoj jeho osobnosti a zdravého sebevědomí. Z tohoto důvodu je dnes běžnou praxí, že se biologičtí rodiče co možná nejvíce začleňují do výchovy jedinců přidělených do pěstounské péče.⁵⁶

Zastánci babyboxů argumentují tím, že problémy s identitou nebývají jen doménou odložených dětí. Ty bezpochyby dokáží otázky typu kdo jsem, kdo jsou mí biologičtí rodiče, jaký jsem a jaký budu, řádně potrápít. Podle Vaníčkové však zásadní úlohu ve formování identity dítěte hrají rodiče (biologičtí či psychologičtí). „Ti, na základě bezpodmínečné akceptace osobnosti dítěte, mu pomáhají spoluvytvářet obraz jeho samého. Záleží tedy na rodičích jakou identitu pomohou dítěti stvořit a je pravda, že pro náhradní rodiče je situace mnohem složitější.“⁵⁷

55 Srov. Deutscher Ethikrat, *Anonymous relinquishment of infants: tackling the problem*, str. 73

56 Srov. Tamtéž

57 VANÍČKOVÁ, E. *Noticka k závěru Výboru OSN pro práva dítěte týkajícího se výzvy k ukončení programu „Babybox“*. [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupná na WWW:<http://www.babybox.cz/>

Podobně Sobotková doporučuje nepřeceňovat význam biologických rodičů, rodové zkušenosti a genetického potenciálu. Dítě podle ní formuje svou identitu především na základě osobních prožitků a zkušeností, nikoli pro něj abstraktní pokrevní příbuznosti.⁵⁸

Je tedy zřejmé, že znalost svého původu má v rozvoji lidské psychiky svůj význam. Nestor dětské psychologie, prof. Matějček, opakovaně v souvislosti s náhradní rodinnou péčí řekl, že „psychologické rodičovství je povýšeno nad pouhé zplození dítěte“⁵⁹ Tím se nepřímou postavil na stranu zastánců babyboxů, kteří vyvrací domněnku, že neznalost svého původu se navždy negativně ovlivní rozvoj lidské identity.

3.2.2 Úloha státu při zabezpečování plnění práva dítěte znát své rodiče.

Článek 7, část 1. Úmluvy o právech dítěte říká, že dítě má právo znát své rodiče „pokud to je možné“.⁶⁰ Aby bylo něco možné, je třeba, aby to bylo umožněno, a nikoli nezvratně neboli jednou pro vždy vyloučeno. Stát, v tomto případě smluvní strana Úmluvy, takto sice nutně nemusí zajistit, aby dítě znalo své biologické rodiče, protože to může být z objektivních důvodů vyloučeno. Musí ale zabezpečit trvání možnosti, aby dítě znalo své rodiče a bylo v jejich péči. A takové zajištění možnosti spočívá kromě jiného v tom, že stát nesmí položit či vystavět takové překážky, které by navždy vyloučily, aby dítě poznalo své rodiče.

Zuklínová v tomto ohledu doporučuje našim zákonodárcům, aby Listinu základních práv a svobod obohatili o obdobu ustanovení čl. 1 a 2 Základního zákona SRN, která dávají dítěti zcela bezvýjimečné právo znát svůj původ. Naše Listina totiž zakotvuje bezvýjimečně jen právo dítěte na rodičovskou výchovu a péči.⁶¹

=problematika

58 Srov. SOBOTKOVÁ, I. *Biologické rodiny dětí, které jsou navrhovány do náhradní rodinné péče*, str. 54

59 MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče. Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*, str. 93

60 Srov. Úmluva o právech dítěte, čl 7

61 Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. Baby-schránek, *Právní rozhledy*, 2005, roč 2005, č. 7, s. 252

3.3 Nevratnost rozhodnutí

Nevratnost rozhodnutí odložit dítě do babyboxu je jednou z dalších námitek odpůrců babyboxů. Anonymita, kterou babyboxy zajišťují zároveň znemožňuje matce, otci, či komukoli, kdo dítě do babyboxu vložil, vzít toto rozhodnutí zpět. Pokud je například psychika matky po porodu v nestabilním stavu, je možné, že dítě odloží důsledkem zkratkovitého jednání. Později pak může svého činu litovat.

Zastánci babyboxů přicházejí s tím, že případy, kdy se matky o své děti přihlásily a dostaly je zpět, se již v minulosti staly. Vrácením dítěte se zabývá soud. Ten nařídí test DNA a zároveň zkoumá stav matky. Stavem se rozumí jak materiálně-ekonomická schopnost se o dítě starat, tak i stav psychický. Pokud vyšetřovatel shledá, že matka je ve všech aspektech připravena se o dítě postarat, vrátí ho zpět do její péče.

Jeden příklad za všechny. „Loni takto dostala zpět dceru Barboru Aneta Tokarčíková z Havířova, která tříměsíční dcerku odložila v hmotné nouzi. Bylo jí osmnáct a ani ona, ani její policií hledaný přítel neměli peníze. Když jí dcerku vrátili, odešla s ní bydlet do azylového domu svaté Eufrasie v Ludgeřovicích u Opavy a požádala o obecní byt.“⁶²

3.4 Babybox podporuje nezodpovědné jednání rodičů

Anonymita, kterou babyboxy poskytují, v sobě skrývá nebezpečí v podobě nezodpovědného jednání rodičů. Alespoň tak vidí situaci ti, kteří považují za nutné babyboxy zrušit. Dítě může totiž do babyboxu odložit mimo jiné i matka, která se prostě o nechce starat. Odložením do babyboxu svěří dítě do péče státu a tím pro ní rodičovská zodpovědnost končí. Koneckonců může jít i o ženu, která má dítě v preadopční péči, nebo o ženu, která už dokonce dítě osvojila a stud jí brání řešit nedostatek pozitivního vztahu nebo jiný vyskytnuvší se problém otevřeně a po právu.

62 SMÍTALOVÁ, P.; *Už nejsem tvá matka*, [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupná na WWW: http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/uz-nejsem-tva-matka_25140.html

Odpověď na otázku, zda existence babyboxů skutečně podporuje nezodpovědné jednání rodičů se hledá jen těžko. Neexistuje žádná statistika, která by zachycovala vliv existence babyboxů na zodpovědné chování matek či rodičů. Z povahy babyboxu to ani nejde.

Zastánci babyboxů však zdůrazňují, že vzdát se dítěte není pro matku nikdy snadné rozhodnutí. Praxe ukazuje, že uživatelkami babyboxů jsou často ženy, které by se o své děti starat chtěly, ale různé okolnosti jejich života jim v tom brání. Skutečně nezodpovědná matka by se vůbec neobtěžovala dítě odložit do babyboxu.

Někteří naopak kvalifikují jednání matky, která se po dlouhých úvahách rozhodne dítě do babyboxu umístit, jako zodpovědné. Matka se tímto způsobem snaží zajistit dítěti co nejlepší podmínky pro jeho budoucí život.

3.5 Babyboxy jsou navíc v již existující záchranné síti

Některé argumenty směřující proti babyboxům se opírají o fakt, že již existuje několik možných způsobů, jak dítě odložit. Babyboxy jsou tak podle odpůrců navíc v již existující záchranné síti poskytované těhotným ve složité osobní situaci. Odpůrci apelují především na to, že je potřeba se zaměřit na prevenci. Rozšíření možností způsobů odložení dítěte neřeší podstatu problému.

Obhájci babyboxů však poukazují na jedinečnost těchto schránek v míře poskytnuté anonymity. Utajené porody nebo anonymní předání Fondu ohrožených vyžaduje, byť minimální, interakci mezi matkou a danou institucí. V případě babyboxu nemusí žena s nikým mluvit ani se s nikým setkat. Tak babyboxy doplňují záchranný systém o další specifickou možnost.

3.6 Odložení dítěte do babyboxu proti matčině vůli

K problémům, babyboxů i anonymního předání FOD, které potvrdila i praxe v ČR, dále patří, že dítě v některých případech odloží jiná osoba nežli matka. Do babyboxu v Brně například odložila dítě babička a pracovníkům FOD odevzdal anonymně dítě k adopci muž, který se prohlásil za otce a nesl anonymní dopis od matky. Institut anonymního odevzdání dítěte v takových případech nemůže zaručit, že matka s takovým činem opravdu souhlasí či zda např. nejde o trestný čin (unesené dítě, apod.).

3.7 Existence babyboxů nemá vliv na počet usmrcených novorozenců

Jednou z hlavních motivací, která vede ke vzniku babyboxů, je zajistit omezení počtu novorozenců, kteří zemřou přímo rukou matky nebo v důsledku odložení na nevhodném místě. Argument ochrany života dítěte je pochopitelně natolik silný, že v přímém porovnání s jakýmkoli protiargumentem musí, a to i v rovině právních předpisů, vždy zvítězit. Jde však o argument problematický v tom smyslu, že je jen obtížně prokazatelný (ale samozřejmě také obtížně vyvratitelný). Neexistuje mnoho objektivních materiálů, které by umožnily sledovat, zda v zemích, kde jsou uzákoněny anonymní porody nebo kde jsou široce tolerována zařízení umožňující anonymní odkládání dětí, klesá počet potratů a především úmrtí nechtěných novorozenců. Na webových stránkách různých organizací provozujících schránky pro odkládání dětí se sice objevují různá čísla, která hovoří o poklesu tragických případů po zavedení této možnosti, bývají to však údaje nedostatečně ověřitelné, jejichž výpovědní hodnota bývá sporná. Serióznější statistiky mluví spíše o tom, že povolení anonymního odkládání dětí tragická čísla nesnižuje. Německé badatelky Regula Bott a Christiane Swientek zaznamenaly počty živých i mrtvých nalezených novorozenců⁶³ v Německu od roku 1999 do roku 2011. Porovnání čísel neukazuje žádnou pozitivní změnu po roce 2001, kdy začaly v Německu fungovat „Babyklappen“ a rozšířily se i jiné možnosti anonymního odkládání dětí. Zejména se nezmenšil počet usmrcených dětí nebo dětí,

⁶³ Tím je myšlen počet dětí nalezených volně, tedy neodevzdaných do zařízení typu „Babyklappe“ apod

jejichž odložení vedlo k úmrtí. Nedošlo tedy k omezení případů, jimž zřizování babyboxů mělo zabránit.⁶⁴ Podobná statistika nebyla v českém prostředí vypracována. Z porovnání výsledných zpráv Policie ČR, zachycující počty usmrcených novorozenců⁶⁵ a informací o počtu odložených dětí do českých babyboxů⁶⁶ nelze podobně jako v případě německé statistiky říci, jestli existence babyboxů pozitivně ovlivňuje snížení počtu novorozenců, kteří byli matkou usmrceni. Aby bylo možné relevantně analyzovat případné pozitivní dopady na snižování novorozenecké úmrtnosti, muselo by se jednat o podstatně intenzivněji využívanou možnost. Při počtu několika odložených dětí za rok je však obtížné odlišit reálný dopad od náhody.

Argument o tom, že babyboxy pomáhají zachraňovat děti, které by jinak matka mohla usmrtit, vyvrací i řada lékařských a psychologických studií, které tento typ matčina chování charakterizují jako chorobný a zkratový a ženu, která takový čin provede, nepovažují za schopnu využít babyboxu.⁶⁷

3.8 Některé další námitky

Odpůrci babyboxů vidí jako problematické samotné zařízení. Riziko, že zařízení nebude fungovat správně a ohrozí tak dítě na životě, je poměrně velké.

K zamyšlení je i námitka, že babybox umožňuje odložení staršího dítěte než novorozence. Řešení záchrany novorozeňat je něco jiného než péče o děti, které se už umí posadit, vnímají své okolí a reagují na své blízké. Odložit nebo opustit dítě po několika měsících je stresující jak pro matku, tak i pro sotva odkojené děťátko.

64 Srov. Terre de Hommes. Das Ende der Illusionen. [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>

65 Srov. Policie ČR. *Statistické přehledy kriminality*. [online] Praha: PČR [cit. 2011-12-13] Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>

66 Srov. HESS, L. *Statistika babyboxů k 16. březnu 2012*. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupná na WWW: <<http://www.babybox.cz/?p=dulezita-akta>>

67 Srov. ŠÍROVÁ, D., Pachatelky násilných trestných činů, str. 22-24

Problémů vyplývajících ze současné praxe babyboxů je mnoho. Proto rozvaha nad reálným přínosem babyboxů musí být vedena se značnou opatrností.

4 Pojetí dítěte v učení katolické církve

Ve snaze zvážit etickou hodnotu babyboxů ve světle učení katolické církve, je potřeba také vysvětlit postoj katolické církve k dítěti. Zatímco totiž matka babybox volí na základě vlastního uvážení, dítě je v docela jiné situaci. To, zda bude odloženo či nikoli, nemůže nijak ovlivnit. Tato závislost na rozhodnutí jiných činí dítě zvláště zranitelným. Tato kapitola se snaží předložit systematickou odpověď na otázku, jak katolická církev vnímá postavu dítěte.

4.1 Dítě v biblické tradici

V Bibli se setkáme s mnoha příběhy a vyprávěními o konkrétních dětech. Některé z nich jsou ve středu příběhu nebo událostí, jiné jsou zmíněny na jeho pozadí. Bungeová hovoří o 6 základních biblických rovinách, které se dítětem zabývají. Jedná se o komplexní přiblížení biblického vyobrazení dítěte, které jsou z určitého úhlu pohledu navzájem diametrálně rozdílné. Bible interpretuje děti jako *dary od Boha a znaky Božího požehnání*, ačkoli jsou *hříšní a sobečtí*; jako *rozvíjející se stvoření, které potřebují vedení dospělých*, zatímco jinde Bible děti vykresluje jako *plnohodnotné lidské bytosti a obrazy Boha*. Nakonec církev pohlíží na děti jako na *vzory víry, zdroje zjevení a zástupce Kristovy*, ačkoli mnohé biblické perikopy hovoří o *sirotcích, které potřebují spravedlivé zacházení a ochranu*.⁶⁸

68 Srov. BUNGE, M. J. *The Child in Christian thought*, str.11

4.1.1 Dítě jako Boží dar a zdroj radosti

Děti jako dary od Boha a znamení Božího požehnání.⁶⁹ To je nejčastější biblický postoj k dětem. Dítě přichází od Boha a Bohu také zcela patří. V tomto duchu jsou děti vykresleny například v knize Žalmů. Ta je označuje jako dědictví od Pána nebo také jako odměnu.⁷⁰ Leah, Jákobova první manželka, mluví o svém šestém synovi jako o věnu nebo svatebním daru od Boha.⁷¹

Často se v Bibli setkáme i s označením dítěte jako zdrojem radosti a potěšení. Abrahám a Sára se radují z narození syna Izáka.⁷² Jeremiáš se odvolává na zprávu o svém vlastním narození, kterou zvěstoval jeho otci jakýsi muž a udělal mu tím radost.⁷³ Anděl slibuje Zachariášovi a Alžbětě, že jim jejich dítě přinese radost a veselí.

74

4.1.2 Dítě jako hříšná bytost

Jan Kalvín, významný představitel křesťanské reformace, vykresluje děti jako sémě hříchu. Proto také nejsou Boha hodni. Podobné názory zastávají i další teologové.⁷⁵ Tento pohled pramení z několika biblických textů. Například v Gen 8,21 čteme: "...Už nikdy nebudu zlořečit zemi kvůli člověku, přestože každý výtvar lidského srdce je od mládí zlý..."⁷⁶ V knize Přísloví se zase mluví o pošetilosti, která vězí v srdci chlapce.⁷⁷ Žalmy prohlašují, že "...svévolníci se odrodili hned v matčině lůně, z mateřského života se lháři dali bludnou cestou."⁷⁸

Předchozí texty ukazují dítě ve světle nedokonalosti a nedostatku Boží přízně.

69 Srov. například Gn 33,5; Gn 48,9; Iz 8,18

70 Srov. Ž 127,3

71 Srov. Gn, 30,20

72 Srov. Gn 21,6

73 Srov. Jr 20,15

74 Srov. Lk 1,14

75 Johan Arndt tvrdí, že v dětech je skryt kořen z otráveného stromu a sémě hada. Jonathan Edwards píše, že děti bez Krista jsou odpornější než zmije. Srov. BUNGE, M, J. The Child in Christian thought, str.11

76 Gn 8,21

77 Srov. Př 22,15

78 Ž 58,4

Přesto většina teologů, kteří kladou důraz na dětskou hříšnost, nikdy neusuzovala, že s dítětem má být jednáno nehumánně. Nahlíželo se na ně spíše jako na „křehké bytosti“, které potřebují nežnou a milující náruč.⁷⁹

4.1.3 Dítě jako rozvíjející se bytost

Tradice hovoří o dětech také jako o rozvíjejících se bytostech, které potřebují rady dospělých a jejich vedení. Na jejich cestě k dospělosti je potřeba jim pomáhat, aby se jejich morální, intelektuální a duchovní vývoj ubíral správným směrem. Bible povzbuzuje rodiče, aby své děti vychovávali a vedli. Dospělí mají zasvětit chlapce do jejich cesty⁸⁰ a vychovávat je v kázni a napomenutích našeho Pána⁸¹. Rodiče by měli dětem říci o Boží věrnosti⁸² a jeho mocných činech⁸³. Mají vyučovat své syny o slovech zákona⁸⁴, o lásce k jedinému Bohu⁸⁵. Mají je učit co je správné a spravedlivé.⁸⁶ Dospělí se tedy mají dítěti plně věnovat a poskytnout jim emoční, intelektuální, morální a spirituální vedení.

4.1.4 Dítě jako obraz Boží

Ačkoli se děti vyvíjejí, jsou zároveň úplné a dokonalé lidské bytosti stvořené podle Božího obrazu.⁸⁷ Dětství není pouze nedokonalý předstupeň dospělosti. Dítě má svou hodnotu a hloubku celého lidství od samého počátku jeho života.⁸⁸

79 Srov. BUNGE, M, J. *The Child in Christian thought, str:11*

80 Srov. Př 22,5

81 Srov. Ef 6,4

82 Srov. Iz 38,19

83 Srov. Ž 78,4

84 Srov. Dt 11,19

85 Srov. Dt 6,7

86 Srov. Gn 18,19

87 Srov. Gn 1,27

88 Herbert Anderson and Susan B. W. Johnson, *Regarding Children: A New Respect for Childhood and Families*, str. 9

4.1.5 Dítě v učení Ježíše Krista

Nový zákon líčí děti neobvyklými až radikálními způsoby jako svědky víry, vzory víry pro dospělé a zástupce Ježíše. V evangeliích vidíme, že Ježíš bere děti do náruče a kárá ty, kteří se k nim otáčejí zády. Sám sebe s dětmi identifikuje a srovnává přijetí dítěte v jeho jménu s přijetím jeho samotného a Toho, jež jej poslal.⁸⁹ Uzdravuje je a dokonce je vyzdvihuje jako vzory víry.⁹⁰

4.1.6 Dítě bez rodiny

Zmínky o sirotcích jsou v Bibli poměrně časté a zpravidla se společně s nimi hovoří i o vdovách a chudých. Sirotkem je myšleno dítě bez otce. Chyběl-li totiž dítěti v minulosti otec, bylo v podstatě bez ochrany a nedostalo se mu žádného zastání. Mnoho biblických pasáží vyzývá, aby bylo se sirotky, vdovami a cizinci jednáno spravedlivě a se soucitem. „Žádnou vdovu a sirotka nebudete utiskovat.“⁹¹ „Hospodin sjednává právo sirotku a vdově, miluje hosta a dává mu chléb a šat.“⁹² Zvláštní důraz je kladen na chudé děti, které jsou nejzranitelnějšími členy společnosti. Starost o tyto děti je projevem lásky k bližnímu.⁹³

Není bez zajímavosti, že starání se o vdovy, sirotky a chudé se neustále objevuje ve významných částech textů pojednávajících o smlouvě mezi Hospodinem a Izraelity. A to jak v části ze Sinaje, tak i v obnovovací smlouvě, ke které došlo před znovu vstoupením do Kanánu. V Exodu spadají vdovy, sirotci a chudí pod ochranu samotného Hospodina. To je zopakováno v Deuteronomiu, kde je Bůh zastupován jako svrchovaný soudce, který má zájem o tyto potřebné. V klíčové části Deuteronomia, ve kterém dochází k vyvrcholení v podobě ustanovení smlouvy, se Bůh dovolává zákonu lásky k bližnímu před svým lidem, aby si mohli průběžně pamatovat jeho velikost nekonečného milosrdenství vůči nim. V knize Job je ten, kdo utlačuje vdovy, sirotky

89 Srov. Mt 18,2-5; Mk 9,33-37; Lk 9,46-48

90 Srov. Mk 10,15; Mt 18,3;

91 Ex 22,22

92 Dt 10,18

93 Srov. Dt 14,28-29

a chudé, považován za špatného člověka.⁹⁴

4.2 Chápání dítěte ve světle dokumentů II. Vatikánského koncilu

Katolické učení se identitou dítěte zabývá pouze sporadicky. Systematická odpověď na otázku kdo ve skutečnosti dítě je chybí. Při bližším zkoumání církevních dokumentů zjistíme, že pokud se dětmi zabývají, vždy je to v kontextu jejich plození nebo výchovy. Tyto dvě roviny nalézají svůj společný základ v manželství. Katolická církev učí, že právě manželství je svou podstatou jedinou přirozenou instancí k plození a výchově dětí.⁹⁵

4.2.1 Křesťanské manželství jako předpoklad pro vznik nového života

Katolická církev vnímá manželství jako posvátný svazek, jehož původcem je sám Bůh. Tím není znevážena svobodná vůle snoubenců, která musí manželství předcházet. Naopak uzavřít manželství svobodně je jedním z předpokladů platného manželství. Jde spíše o to „respektovat význam i hodnotu, která je vlastní této instituci, která nezávisí na člověku, nýbrž právě na Bohu.“⁹⁶

Pastorální konstituce *Gaudium et spes* uvádí: „Šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství.“⁹⁷

Manželství prožívají pokřtění díky Kristovu ustanovení v nadpřirozené svátostné formě, která je znamením i nástrojem milosti. Dějiny spásy prostupuje téma manželské smlouvy, které je významným výrazem společenství lásky mezi Bohem a lidmi

94 Jb 22,9

95 Srov. GS 50

96 KSNC 215

97 GS 47

a symbolicky klíčem k pochopení veliké smlouvy mezi Bohem a jeho lidem.⁹⁸

Středem zjevení Božího záměru lásky je dar, který Bůh dává lidstvu ve svém Synu Ježíši Kristu, „milujícím snoubenci, který se odevzdává jako Spasitel lidstvu a spojuje se s ním jako se svým tělem. Zjevuje sám prapůvodní pravdu o manželství, pravdu o 'počátku' (srov. Gn 2,24; Mt 19,5), a tím, že osvobozuje člověka od tvrdosti srdce, uschopňuje ho, aby jí definitivně uskutečnil.“⁹⁹

Svátostná povaha manželství vyplývá ze snoubenecké lásky Krista k církvi. Kristus, který je v ní stále přítomný a účinkující, nenechává manželství bez svojí spasitelné starostlivosti. Ba právě naopak. Stále účinkuje a je milujícím rádcem v manželském vztahu dvou lidí. To je rozdíl v chápání mezi svátostnou a nesvátostnou formou manželství. V manželství jsou dvě osoby. Ve svátostném manželství odcházejí od oltáře osoby tři: muž, žena a mezi nimi Kristus.

Křesťanské manželství má několik hlavních rysů. Jsou jimi úplnost, jednota, nerozlučitelnost a věrnost a plodnost. Úplnosti znamená, že se manželé vzájemně darují se všemi složkami své osoby, jak na tělesné, tak duchovní rovině. Jednota vyjadřuje skutečnost, že se manželé stávají jedním tělem, „takže již nejsou dva, ale jeden“¹⁰⁰ Manželské společenství jednoty má kořeny v přirozeném doplňování muže a ženy. Zároveň jde o osobní vůli manželů sdílet vše, co mají i to, co jsou, do konce života. Nerozlučitelnost manželství a s ní související věrnost vyplývá z celkovosti, s níž se manželé odevzdávají a přijímají. Manželský slib je definitivním vzájemným sebedarováním, nemůže být dán jen tak na zkoušku. Konečně patří k podstatě manželské lásky její plodnost. Tato služba byla manželům uložena Bohem samým při stvoření: „Plodte a množte se a naplňte zemi“¹⁰¹

98 Srov. FC 12

99 Tamtéž, 13

100 Mt 19, 6

101 Gn 1, 28

4.2.2 Plodnost v manželství a nauka o zodpovědném rodičovství

Bůh povolává muže a ženu ke zvláštní účasti na jeho lásce a současně stvořitelské a otcovské moci. Manželská láska je svou povahou otevřená k přijetí nového života. Právě prostředí křesťanského manželství a rodiny „je místem, v němž může být život – dar Boží – přiměřeně přijímán a chráněn před nejrůznějšími útoky, jimž je vystaven, a kde se může rozvíjet v souladu s požadavky opravdového lidského růstu“.¹⁰² Zásadní připravenost mít děti je tedy významným předpokladem manželství.

Manželství zcela jedinečným způsobem přispívá k dobru společnosti prostřednictvím odpovědného otcovství a mateřství. O zodpovědnosti při vykonávání rodičovské funkce hovoří katolické učení ze dvou hledisek. Může se jednat o projev velkodušnosti mít početnou rodinu anebo rozhodnutí udělané z vážných důvodů a při zachování mravního zákona, vyhnout se dočasně nebo na určitou dobu početí nového dítěte.¹⁰³ Pohnutky, jimiž se manželé mají nechat při uplatňování zodpovědného rodičovství vést, vyplývají z uznání vlastních povinností vůči Bohu, společnosti, sobě navzájem, rodině. To vše ve správné stupnici hodnot.

Církev si klade za cíl chránit a bránit vznešenou důstojnost manželství a zodpovědnou úlohu odevzdání lidského života,¹⁰⁴ přičemž principem manželské morálky je podle církevního učení kritérium věrnosti Božímu plánu¹⁰⁵. V souladu s tímto principem se jasně rozlišuje mezi mravně nepřijatelnými metodami regulace plodnosti a těmi metodami, které jsou mravně správné.

Na prvním místě je nutné vyloučit přímé přerušování těhotenství, stejně jako sterilizaci a jakýkoli jiný zásah, který by znemožnil zplození nového života. Do tohoto zásahu se počítají i všechny antikoncepční prostředky. Jako mravně správné je považována metoda plodných a neplodných dnů. Tímto tématem se obšírně zabývá encyklika *Humanae vitae*, Návrhy biskupské synody z roku 1980, apoštolská exhortace *Familiaris consortio* a podobné dokumenty, až po instrukci *Donum vitae*, kterou vydala

102 CA 39

103 Srov HV 10

104 Srov. FC 29

105 Srov. LG 41

Kongregace pro nauku víry.

Problematika plánování rodičovství je dnes předmětem živé diskuze vědců i široké veřejnosti. Příčinou tohoto zájmu je hlavně skutečnost, že se v praxi často uplatňují postupy na snížení počtu narozených dětí, které znepokojují svědomí mnohých lidí, nehledí na morálku a hodnotu lidské důstojnosti a v konečném důsledku může poškozovat zdraví ženy. Vzniká názor, že nový život s sebou přináší nové starosti o zítřek. Když manželé zastávají tento názor a používají antikoncepční prostředky, počínají si jako soudci na Božím plánu a manipulují s lidskou sexualitou.¹⁰⁶ Církev je přesvědčená, že napříč tomu je život velkolepým darem Boží dobroty. Když muž a žena zplodí nový život, na stvoření tohoto života se zúčastňuje sám Bůh a od té chvíle se nová bytost stává objektem jeho starostlivé lásky.

V tomto momentě nastává pro manžele okamžik zvláštní zodpovědnosti, která je následkem tvořivé síly vedoucí k manželskému aktu. Jan Pavel II hovoří o této zodpovědnosti takto:

„V onom okamžiku se manželé mohou stát otcem a matkou, započít vývoj nové lidské bytosti, která se pak bude rozvíjet v těle matky. Žena jako první zjistí, že se stala matkou, a prostřednictvím jejího svědectví na sebe bere muž, s nímž se spojila v 'jedno tělo', zodpovědnost plynoucí z faktu, že se stal otcem. Oba jsou odpovědní za potenciální a později skutečné rodičovství. Muž nemůže nepřiznat nebo nepřijmout důsledek rozhodnutí, na němž se podílel. Nemůže se skrývat za slova: 'nevím', 'nechtěl jsem', 'to jsi chtěla ty'. Důsledkem manželského spojení je v každém případě zodpovědnost muže a ženy, potenciální zodpovědnost, která se stává skutečnou, když tak ukládají okolnosti. To platí především pro muže, který přestože byl spolustrůjcem vývoje rodičího se života, zůstává od něj biologicky vzdálen, neboť život se vyvíjí v ženě. Jak by za něj muž mohl odmítnout odpovědnost? Je potřebné, aby oba, muž i žena, na sebe vzali před sebou i před ostatními odpovědnost za nový život, jemuž dali vzniknout.“¹⁰⁷

Bůh uznává svobodu a odpovědnost každého člověka. Není morální povinností

106 Srov. FC 30

107 Dopis rodinám papeže Jana Pavla II, čl.12

manželů mít maximální biologicky možný počet dětí. Naopak – bylo by to v rozporu s ctností odpovědného rodičovství. Manželé nesou před Bohem díl odpovědnosti za blaho svých současných i budoucích dětí, své rodiny i společnosti. Mají proto při svém rozhodování posoudit jak své zdravotní, finanční, sociální i jiné podmínky, tak s upřímností hledat v modlitbě Boží vůli.

4.2.3 Výchova a katecheze dítěte

Mezi základní povinnosti rodičů patří povinnost vychovávat potomstvo. Tento požadavek představuje něco podstatného, co je jako takové spojeno s předáváním lidského života. Něco, co je ve srovnání s výchovnou úlohou jiných osob jedinečné a nenahraditelné, protože to nemůže být plně přeneseno na jiné osoby a nikdo jiný si to nesmí přisvojit.¹⁰⁸

Druhý vatikánský koncil nazývá rodinu starobylým názvem „Ecclesia domestica“ (domácí církev). Rodiče jsou prvními vychovateli svých dětí.¹⁰⁹ Darováním života se zároveň zavazují k výchově, která je tak důležitá, že se dá těžko nahradit tam, kde chybí.¹¹⁰ Proto by měli rodiče v první řadě vytvořit prostředí, ve které se bude dítě vychovávat v duchu Kristova evangelia.¹¹¹

Církev se snaží vzbudit a uplatňovat citlivou a činnou péči o každé dítě, které přijde na svět. Tím plní jedno ze svých základních poslání. Je povolána hlásat v dějinách a stále znovu připomínat příklad a přikázání Krista, který postavil dítě do středu Božího království: "Nechte děti přicházet ke mně...Neboť takovým patří Boží království"¹¹²

Každá opravdová výchova musí podporovat „utváření lidské osoby a to se zaměřením k jejímu poslednímu cíli a zároveň blahu společnosti, jíž je člověk členem

108 Srov. FC 36

109 Srov. AA 11

110 Srov. FC 36

111 Srov. GE 3

112 Srov. Lk 18,16; srv. Mt 19,14; Mk 10,14.

a na jejichž úkolech bude mít účast, jakmile dospěje“.¹¹³ Dítě má být vedeno „k dialogu, setkávání se s druhými, ke společenství, zákonitosti, solidaritě, míru a to prostřednictvím pěstování základních ctností spravedlnosti a lásky“.¹¹⁴

Rodiče mají v rámci výchovy svých dětí jednu zvláštní zodpovědnost. Je jí zodpovědnost v oblasti sexuální výchovy. Pro vyvážený vývoj dětí má zásadní význam to, zda si řádným způsobem ujasnily význam sexuality a naučily se vážit si lidských a mravních hodnot, které jsou s ní spjaty. Díky svázanosti pohlavní stránky člověka a jeho mravních norem je důležité, aby výchova rodičů zajistila, že dítě pozná mravní normy týkající se odpovědného osobního růstu, pokud jde o lidskou sexualitu. Mezi základní práva rodičů patří v tomto ohledu i právo kontrolovat, jak je toto intimní téma předkládáno jejich dětem ve škole.¹¹⁵

Proces výchovy směřuje k sebevýchově, jíž je dosaženo tehdy, když člověk začíná díky odpovídající úrovni duševní a tělesné zralosti vychovávat sám sebe. Sebevýchova v průběhu času překonává cíle dosažené výchovným procesem, v němž je sebevýchova neustále zakořeněna. Dospívající se setkává s novými lidmi a s novými prostředími, zejména s učiteli a spolužáky, kteří mohou ovlivňovat jeho život buď v souladu s výchovou, nebo s ní mohou být v rozporu. V této etapě se dospívající do určité míry odcizuje výchově získané v rodině a vůči rodičům někdy zaujímá kritický postoj. Přesto všechno však sebevýchovný proces dítěte nebo dospívajícího nese stopy výchovného vlivu rodiny a školy. Mladý člověk zůstává niterně spjat s kořeny své existence i tehdy, když se mění a vydává se svým směrem.

Prostřednictvím manželů Bůh odevzdává život dítěti. Právě pro důležitost a těžkost výchovy ustanovil Kristus svátost manželství, která je speciálním zdrojem síly a milostí pro manžele. Výchovná úloha křesťanských rodičů je tak důstojná a velká, že jí sv. Tomáš Akvinský neváhá přirovnat ke službě kněžské.¹¹⁶

113 GE 1

114 FC 43

115 Srov. KSNC 243

116 Srov. SOTONIAKOVÁ, E. *Postavenie kresťana v tomto svete*, str.15

5 Babyboxy v kontextu katolického učení a jejich etické hodnocení

Předchozí kapitoly zadaly obecný rámec široké problematice babyboxů. Nyní půjde o zachycení babyboxů v kontextu katolického učení a etické zhodnocení sporných otázek kolem babyboxů.

Na začátku je potřeba říci, že neexistuje žádné oficiální stanovisko Církve k problematice babyboxů. Přesto lze dovozovat nejen z historie, že církev stojí spíše na straně jejich zastánců. Není výjimkou, že se katolický biskup či kněz účastní uvádění nového babyboxu do provozu a u této příležitosti babybox posvětil.¹¹⁷

I v samotné Bibli je popsána událost stará asi 1.300 let před Kristem, kdy Mojžíšova matka zvolila podobné řešení. Babyboxem se tehdy stal proutěný košík s novorozencem ukrytý v rákosí řeky Nilu. Bylo to v místě, kam se chodívala koupat faraónova dcera. Pro zoufalou matku byla tato forma, svěřit osud dítěte do péče bezdětné ženy, jedinou nadějí, jak zachránit novorozence před jistou smrtí.¹¹⁸

Na druhou stranu je však třeba chápat, že problematika babyboxů je natolik složitá, že by případný nesouhlas ze strany některých kněží nebyl překvapivý.

Zevšeobecňující závěry založené na statistikách nám dovolují pouhá vyjádření pravděpodobnosti podtržená důkazy různé kvality. Tyto výroky jsou však pouhým náčrtem celého problému a nic nemění na faktu, že informace o tom, jak by ženy v jednotlivých případech jednaly, kdyby babyboxy neexistovaly, nejsou dostupné. Z tohoto důvodu má etické hodnocení celého problému formu úvahy, pro kterou neexistují spolehlivé důkazy. V takto konfliktních situacích je nevyhnutelné poskytnout

117 Srov. HUSÁROVÁ, K. *Ve Slaném zprovoznili 42. babybox v České republice*. [online]. [cit 9.2.2012]. Dostupný na WWW:

<http://kladensky.denik.cz/zpravy_region/babybox20110205.html>

118 Srov. Ex 2,1-10

uspokojující rovnováhu, která zajistí, že nebude poškozena ani jedna ohrožená strana. Stejně tak musí být hledán etický kompromis při zodpovídání otázku kde leží priorita.

5.1 Princip ultima ratio a krajní řešení situace

Babyboxy musí být principiálně vnímány jako ultima ratio. Tento pojem označuje etické řešení v konfliktních situacích, ve kterých není možné najít dobré řešení, ale pouze volit mezi menším a horším zlem.

Žádné odložení dítěte a zpřetrhání citového vztahu s matkou nemůže být považováno za mravně dobré. V pojetí všech vývojových psychologů, pediatrů, pedagogů a psychiatrů je vztah dítěte s mateřskou osobou jedním z nejdůležitějších základů pro stavbu osobnosti. Vztah matky k dítěti umožňuje, aby si dítě utvářelo primární důvěru ke světu. Odložení dítěte do babyboxu může být tedy pouze krajním řešením pro určitou skupinu žen, jejichž situace je pro zajištění všech potřeb dítěte značně nepříznivá.

Zde je potřeba zastavit se u pojmu *krajní řešení*. Je obtížné hodnotit, zda jsou babyboxy skutečně krajním řešením. Německá etická rada uvádí, že v případě babyboxů by argument krajního řešení byl přijatelný v případě, že by neexistoval v dané situaci žádný jiný postup.¹¹⁹

Jak bylo popsáno ve druhé kapitole, v České republice kromě babyboxů existuje několik možností legálního odložení novorozence. Žádná z těchto možností (zanechání novorozence na novorozeneckém oddělení, utajený porod, diskretní porod a předání dítěte pracovníkům FOD) nezajišťuje takovou míru anonymity, jako je tomu v případě babyboxu. Na tomto místě lze předpokládat, že pro některé matky (např. cizinky bez trvalého pobytu a zdravotního pojištění) bude babybox právě díky maximální míře anonymity jedinou přijatelnou volbou. Tato anonymita s sebou však samozřejmě přináší nemalá rizika, neboť ne vždy mohou být důvody matky k odložení mravně přípustné.

119 Srov. Deutche Ethikrat, Anonymous relinquishment of infants, str. 87

Podle vyjádření Německé etické rady je anonymita babyboxů nežádoucí. Pokud matka skutečně dítě odloží do babyboxu, pak bude snáze volit stejné řešení, pokud by se situace v budoucnu opakovala a to bez důkladného předešlého zvážení.¹²⁰ Díky nedostatku relevantních informací o motivech matky je nemožné rozhodnout, zda se v konkrétním případě tedy o krajní řešení skutečně jedná.

5.2 Jednání matky podle svědomí

Druhý vatikánský koncil říká: "V hlubinách svědomí odkrývá člověk zákon, který si sám neukládá, ale který musí poslouchat. Jeho hlas ho stále vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu, a když je třeba, promlouvá k sluchu jeho srdce: to dělej, tamto nedělej. Neboť člověk má ve svém srdci zákon vepsaný Bohem; v poslušnosti vůči němu spočívá jeho důstojnost a podle něho bude souzen. Svědomí je nejtajnější střed a svatyně člověka; v ní je sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru."¹²¹

Matka, která odkládá své dítě, má důvod, který zná jen ona. Odpověď na to, zda je ospravedlnitelné, že své dítě odkládá, může tak dát pouze její svědomí. Svědomí je podle encykliky *Veritatis splendor* jediným svědkem toho, co se děje uvnitř člověka a co je skryto před ostatními. Vydává svědectví jen samotné osobě, ve které sídlí.¹²²

Svědomí bývá také označováno jako hlas Boží pravdy a spravedlnosti v lidském srdci, zjevení věčného zákona, volání Krista, který nás zve a nutká, abychom ho následovali.¹²³ Současné pojetí církve říká, že svědomí je rozumový úsudek, kterým člověk poznává, zda je konkrétní jednání, které zamýšlí vykonat nebo právě uskutečňuje nebo už provedl, mravně dobré nebo zlé.¹²⁴

Encyklika *Veritatis splendor* mluví v souvislosti se svědomím o tzv. úsudcích svědomí.¹²⁵ Tento výraz staví do popředí vlastní typický rys svědomí, kterým je morální

120 Deutche Ethikrat, Anonymous relinquishment of infants, str. 76

121 GS 16

122 Srov. VS 57

123 Srov. Tamtéž

124 Srov. Katechismus katolické církve, Zvon, Praha 1995, čl. 1778.

125 Srov. VS 57-61

soud člověka o svých vlastních činech. Je to soud, který zprošťuje viny nebo odsuzuje, podle toho, zda lidské činy odpovídají či neodpovídají Božímu zákonu vepsanému do srdce. Pravdu o tom, co je dobré či špatné člověk konkrétně a prakticky rozeznává úsudkem svého svědomí, které ho vede k tomu, aby na sebe bral zodpovědnost za vykonané dobro i za zlo, jehož se dopustil: „Tímto způsobem praktický úsudek svědomí, jenž ukládá člověku povinnost vykonat určitý čin, se jeví jako pouto mezi svobodou a pravdou. Právě proto se svědomí vyjadřuje úkony úsudku, jež obrazy pravdu o dobru, a nevyjadřuje se libovolným rozhodováním. Zralost a zodpovědnost těchto úsudků a tím vlastně i člověka jako jejich subjektu se neměří osvobozením svědomí od objektivní pravdy ve prospěch domnělé nezávislosti vlastního rozhodování, nýbrž naopak horlivým hledáním pravdy a vůlí dát se od ní vést při jednání.“¹²⁶

Všichni lidé jsou morálně vázáni, aby se svědomím řídili. To však neznamená, že hlas svědomí je spolehlivě správný. "Nezřídka se stává, že se svědomí vlivem nepřekonatelné neznalosti mýlí"¹²⁷. To se děje především kvůli neznalosti, za niž není člověk morálně odpovědný. Hledání správného svědomí je součástí naší důstojnosti a odpovědnosti.

5.2.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu lidského svědomí

Zastánci babyboxů soudí, že matky, které dítě do babyboxu odloží, jsou vedeny většinou touhou zprostředkovat dítěti plnohodnotný láskyplný život v ekonomicky stabilním prostředí, který mu samy nejsou schopny poskytnout. Zdá se, že dobro dítěte je zde postaveno na první místo. Je tomu skutečně tak? Odpověď na tuto otázku a mnohé další, které v souvislosti se svědomím odkládajících matek vyvstávají, není možné objektivně zodpovědět. Můžeme se pouze domnívat, že skutečný motiv matky je budoucí blaho dítěte a ne její vlastní.

126 VS 61
127 GS 16

5.3 Zodpovědné rodičovství a povinnosti rodičů vůči dítěti

Předchozí kapitola ukázala, že dítě není z pohledu katolické církve pouhým plodem biologického splynutí muže a ženy. Katolická církev se snaží, aby rodiče nezapomínali, že duchovní rozměr plození zasluhuje větší vážnost než jakýkoli jiný aspekt. Současně i na poli rodičovské odpovědnosti platí stejný princip. Odpovědnost rodičů za dítě nepramení pouze z tělesné koncepce předávání života. Naopak. Duchovní dimenze, tedy odpovědnost rodičů směřující k Bohu, tuto biologickou dimenzi nesmírně přesahuje. Odpovědné rodičovství je zde pojednáno jako mentální uschopnění ke zralému uvažování při předávání života. Antikoncepce ani regulační metody porodnosti nejsou vzhledem k tématu předmětem úvah.

Jan Pavel II ve své apoštolské adhortaci O úkolech křesťanské rodiny v současném světě jasně vymezuje povinnost rodičů vychovávat své děti: „Musíme tedy definitivně prohlásit, že právo a povinnost rodičů na výchovu jsou podstatné, neboť jsou spojené s předáváním lidského života; že jsou neodvozené a původní, ve srovnání s výchovnou úlohou jiných osob, protože mezi rodiči a dětmi je jedinečný vztah lásky; jsou nenahraditelné a nezcizitelné, takže nemohou být plně přeneseny na jiné, ani si je jiní nemohou přisvojit.“¹²⁸

5.3.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu odpovědnosti rodičů za dítě

Zcela pochopitelně klade katolická církev na rodiče velkou zodpovědnost při předávání života i následné výchovy narozeného potomka, jak bylo popsáno v předchozí kapitole. Je však smutnou pravdou, že idealistický model rodiny tak, jak ho předkládá katolické učení, je v případě matek, které odloží své dítě, utopií. Babyboxy využívají především ženy žijící v nefungujícím vztahu, bez finančních prostředků, často i bez trvalého bydlení. Tak špatné sociální podmínky vedou nakonec jejich kroky k babyboxu.

128 FC 36

Z hlediska katolického učení je odložení dítěte možné chápat jako zásadní porušení Božího zákona v tom smyslu, že matka odmítá dítě, které je ve své podstatě Božím darem a obrazem samotného Boha. Těžce se provinuje proti dítěti, vůči kterému má rodičovskou povinnost zahrnující jak výchovnou, tak i citovou složku. Na tomto místě je samozřejmě potřeba zdůraznit, že za dítě nese stejnou měrou zodpovědnost i jeho otec. V případě uživatelů babyboxů je však vztah s otcem dítěte většinou narušen, nebo nefunguje vůbec.

Církev jasně odmítá jednání mužů a žen, kteří nezodpovědně nakládají se svou sexualitou v oblasti předávání života. Jedna věc je tedy samotné početí dítěte, věc druhá je pak vypořádání se se vzniklou situací, v tomto případě nechtěným těhotenstvím. Lze předpokládat, že v tomto ohledu k němu došlo v rozporu s katolickým učení (tzn. buď mimo manželství, nebo sice v manželství, ale bez uplatnění principu zodpovědného plození potomstva). Takové jednání je z pohledu katolické církve morálně špatné.

V tomto okamžiku je však potřeba ptát se, jaké jsou motivy rodičů, resp. matky k odložení dítěte. Zakladatel babyboxů, Ludvík Hess, tvrdí, že převážná většina matek, které dítě do babyboxu odloží, tak udělají ze sociálních důvodů.¹²⁹ Odložením dítěte tak chtějí dítěti zprostředkovat život v lepších podmínkách. Matka ví, že pokud si dítě nechá, bude žít dítě i ona v nuzných podmínkách. Je možné, že by se matka mohla dostat do tak velkých ekonomických potíží, že jí bude dítě odebráno a skončí v ústavní péči. Jestli je ovšem možné takové jednání označit za zodpovědné není možné říci. Jak bylo popsáno v úvodu této kapitoly, zásadní roli hraje svědomí matky. Tedy o skutečných vnitřních motivech, které matku vedou k tomu, aby své dítě odložila, se můžeme pouze dohadovat.

129 Srov. KUCHYŇOVÁ, Z., *O babyboxy v Česku se zajímá OSN*. [online]. [cit.2012-02-02]. Dostupná na WWW:
http://www.dd-<karlovarsky.cz/utajene_porody.htmlhttp://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/o-babyboxy-v-cesku-se-zajima-osn>

5.4 Ochrana života dítěte

Ochrana života dítěte je hlavním motivem zřizovatelů babyboxů. Podle nich mají babyboxy svůj smysl, i kdyby zachránily pouze jediný život.

„Člověk má právo na život, na tělesnou nedotknutelnost, na nutné a dostatečné prostředky k důstojnému způsobu života: mezi ně patří především obživa, ošacení, bydlení, odpočinek, lékařská péče a nezbytné sociální služby; má proto právo na zabezpečení pro případ nemoci, pracovního úrazu a nemoci z povolání, vdovství, stáří, nezaměstnanosti a konečně pro případ, že byl bez svého zavinění připraven o věci potřebné k životu.“¹³⁰

Obecný postoj Církve k ochraně veškerého života vyplývá z chápání Boha jako Otce a dárce života, zatímco člověk je zjevován jako dar, a zároveň jako ten, kdo v Kristu všechno přijímá v pokoře a svobodě od Boha jako dar.¹³¹

Pokud je tedy život vnímán jako dar od Boha, je naprosto zřejmé, že veškeré jednání vedoucí k popírání jeho nesmírné hodnoty musí být katolickou Církví striktně odmítnuto. Nikdo kromě Boha nemá právo rozhodovat o životě svém či jiných. Nositelé života musí tento dar ochraňovat a zodpovědně rozvíjet nejen u sebe, ale i u druhých. Na život člověka musí být pohlíženo jako na něco posvátného a nezcizitelného.¹³²

Ve Starém zákoně, stejně jako v celém starém Orientu a v mnoha současných zemích, se v minulosti snadno sahalo k trestu smrti. V průběhu vývoje biblických textů byla však ochrana života stále víc pod Božím nárokem. Přesto je ochrana života ještě nyní v procesu vývoje. Vidíme to, když se podíváme na výroky prvního vydání Katechismu katolické církve, zásadně akceptující trest smrti, nebo na praxi tohoto trestu v Číně, v USA a v mnoha arabských státech.¹³³

130 PT 11

131 Srov. KSNC 46

132 Srov. KKC 2258

133 Srov. VIRT, G. *Naděje pro život. Za obecnou ochranu života*. [online]. [cit. 2012-02-02]. Dostupná na WWW: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Nadeje-pro-zivot-Za-obecnou-ochranu-zivota.html>

5.4.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu ochrany života dítěte

Zda existence babyboxů skutečně chrání životy novorozenců, je sporné. Jak již bylo uvedeno, usmrcení novorozence je v drtivé většině případů důsledkem zkratkovitého jednání matky na základě jejího aktuální psychického stavu. Ten může mít různé příčiny. Matka v nestabilním psychickém stavu není schopna uvažovat o alternativách. Podle německé etické rady nelze předpokládat, že žena v takové situaci vyvine nadměrné úsilí, aby odložila dítě do nejbližšího babyboxu.¹³⁴

Žádný očividný případ, kdy by matka zabila své dítě z pouhé neexistence babyboxů, neexistuje. Na druhou stranu není možné předpokládat, že by žádné odložené dítě nebylo v opačném případě usmrceno. Z hlediska metodologie nikdy nebude zcela možné empiricky odpovědět na tyto otázky s definitivní platností. Důležitost ochrany života a zdraví závisí v tomto případě spíše na předpokládané pravděpodobnosti záchrany života dítěte.

V kontextu ochrany života dítěte je potřeba zmínit ještě jeden souvztažný problém. Matka, která odloží dítě do babyboxu jej zpravidla porodí mimo zdravotnické zařízení. Důvodem je očividná snaha o absolutní anonymitu. Takové jednání však s sebou nese riziko nejen pro matku dítěte, ale i pro dítě samotné. Komplikovaný porod by mohl osudně ukončit život matky i dítěte, nebo způsobit dítěti různá nevratná postižení. Přeneseně lze tedy říci, že babyboxy v tomto ohledu podporují života ohrožující jednání ze strany matky.

Na druhou stranu je možné pozitivum vidět v tom, že matka, která dítě odložila mu neodepřela právo na život. Nerozhodla se pro potrat, ale nechala dítě, aby se skrze ni narodilo. Na kolik je však toto rozhodnutí svobodným rozhodnutím není možné říci. Její jednání totiž nemusí vést přesvědčení o amorálnosti potratu, ale spíše vnější podmínky, které jí potrat znemožní (např finance, strach ze zákroku, neexistující zdravotní pojištění, apod.). Přesto nelze vyloučit, že jsou i takové matky, které v souladu se svým přesvědčením potrat odmítnou, ačkoli volbu mají. V takovém

¹³⁴ Srov. Deutche Ethikrat, Anonymous relinquishment of infants. str. 78

případě je jejich jednání v souladu s naukou katolické církve.¹³⁵

5.5 Důstojnost dítěte

Církev vidí v člověku, a to i v dítěti, živoucí obraz samotného Boha: „Bůh stvořil člověka jako svůj obraz, jako obraz Boží ho stvořil, stvořil je jako muže a ženu.“¹³⁶ Bůh staví člověka do středu a na vrchol celého stvoření. Vdechuje mu život, což v důsledku znamená, že lidský jedinec má důstojnost, protože je Božím obrazem.

Sociální nauka církve je často vyjadřuje starost o respektování důstojnosti dětí. Nejen v rodině je potřeba věnovat dítěti „zcela zvláštní pozornost. V očích koncilních otců je důstojnosti člověka něco absolutního, z čeho se nikdy nemůže slevit: Všechno, co je přímo proti životu, jako vraždy všeho druhu, genocidy, potraty, euthanasie i dobrovolná sebevražda; cokoli porušuje nedotknutelnost lidské osoby, jako mrzačení, tělesné nebo duševní mučení, pokusy o psychické násilí; co uráží lidskou důstojnost, jako nelidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, obchod se ženami a s mladistvými; a také hanebné podmínky práce, když je s dělníky zacházeno jako s pouhými výrobními prostředky, a ne jako se svobodnými a odpovědnými osobami: všechny tyto věci a jim podobné jsou opravdu ostudné; vnášejí nákazu do lidské civilizace a poskvřňují více ty, kteří je dělají, než ty, kteří trpí bezprávím, a velice zneuctívají Stvořitele“¹³⁷.

J. P. Ondok specifikuje podrobněji křesťanské odůvodnění lidské důstojnosti. Vedle primárního zdůvodnění „božím obrazem“ podle něho II. vatikánský koncil vyslovil i další důvody důstojnosti osoby člověka. Jde o jeho schopnost a výsadu hledat a nalézat pravdu, kterou se liší od všeho stvořeného a také o to, že je morální bytostí, že má svědomí, které je nejtajnějším středem a svatyní člověka. Člověk je v ní sám s Bohem, jehož hlas mu zaznívá v nitru.¹³⁸

135 Srov. HV 14

136 Gn 1,27

137 GS 27

138 Srov. ONDOK, J.P. *Bioetika*, s. 51

Důstojnost člověka jako osoby plyne rovněž z jeho svobody. I touto svobodou je člověk „obrazem Boha“, i když jeho svoboda není absolutní, protože ji může vlastní vinou narušit, zneužít, nebo nesprávně interpretovat. Dokonce se jí může i záměrně vzdát z neschopnosti převzít odpovědnost za svou volbu a rozplynout se v anonymitě povšečnosti.

V neposlední řadě plyne lidská důstojnost z křesťanského pohledu ve znění dokumentů II. vatikánského koncilu také z tajemství lidské smrti. Člověk si jako jediný tvor uvědomuje svůj zánik, svou smrt i své nevyhnutelné spění k tomuto ukončení svého konečného bytí. V křesťanském pojetí však získává lidství svou novou dimenzi skrze život, smrt a vzkříšení Krista, které propůjčují člověku naději na nesmrtelnost.¹³⁹

Lidská osoba je jedinečná a neopakovatelná bytost, která je schopna sama sebe chápat, vlastnit a vymezovat se vůči okolí. Podle Kompendia sociální nauky Církve jde také o bytost vědomou a inteligentní, která je schopna reflektovat sama sebe, tedy mít vědomí o sobě a svých úkonech. To, co člověka definuje však není ani vědomí sebe sama, inteligence či svoboda. Naopak, tyto vlastnosti definuje sama osoba. I když tedy člověk nemá některou z předchozích vlastností, nepřestává být osobou.¹⁴⁰

Každý člověk je Bohem bezpodmínečně přijímán, a má být proto přijat, milován i ctěn ve své hodnotě i od bližních.

5.5.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu důstojnosti dítěte

Někteří odpůrci babyboxů vyjadřují názor, že důstojnost dítěte je při odložení do babyboxu znevážena. Někteří dokonce tvrdí, že dítě v babyboxu figuruje jako věc, se kterou někdo nakládá podle svého uvážení, nikoli jako člověk, který má svá práva a svou důstojnost.

K hodnocení toho, jestli je důstojnost dítěte odložením do babyboxu popírána, je

139 Srov. ONDOK, J.P. *Bioetika*, s. 51 – 52

140 Srov. KSNC 131.

těžké najít obecnější stanovisko. Dítěti byl vdechnut život samotným Bohem a je povinností rodičů, aby tento „Boží obraz“ měli v úctě a věnovali mu takovou péči, aby se dítě rovnoměrně vyvíjelo ve všem rovinách včetně té duchovní a jeho důstojnost byla tak zachována. Úcta k transcendentní důstojnosti lidské osoby je základem pro důstojný život všech lidí.

O důstojnosti dítěte odloženého do babyboxu je potřeba přemýšlet ve světle pastorální konstituce *Gaudium et Spes*, která zdůrazňuje zásadu „považovat bližního, nikoho nevyjímaje, za 'druhé já' a musí mít ohled především na jeho život a prostředky nutné k životu důstojnému člověka“.¹⁴¹ Pokud matka dítěte nemůže poskytnout dítěti podmínky k důstojnému životu a snaží se v dobré víře dítěti zajistit důstojný život skrze odložení do babyboxu, pak takové jednání lidské důstojnosti neodporuje.

Jiná věc by byla, kdyby podmínka neschopnosti poskytnout důstojné podmínky k životu dítěte nebyla splněna. Sobecké, do sebe orientované pohnutky vedoucí k odložení dítěte, musí být jednoznačně zamítnuty!

5.6 Právo dítěte narodit se v rodině

V roce 1979 přednesl Jan Pavel II projev k Výboru evropských novinářů pro práva dítěte, v němž mimo jiné vyjádřil myšlenku, že prvním právem dítěte je, aby se narodilo ve skutečné rodině.¹⁴² Rodina má v učení katolické církve svůj důležitý význam nejen směrem k osobě, tedy jednotlivým členům rodiny, ale jakožto přirozené společenství má nenahraditelný význam i ve vztahu ke společnosti.

Kompendium sociální nauky církve definuje rodinu jako první přirozené společenství.¹⁴³ V této kolébce života se dítě rodí a roste. V rodině si osvojuje morální, společenské, kulturní, duchovní a náboženské hodnoty, které jsou podstatné jak pro něj, tak i pro celou společnost. Učí se, co znamená milovat a být milován a co konkrétně

141 GS 27

142 Srov. KSCN 244

143 Srov. KSNC 209-210

znamená být lidskou osobou. Zároveň dítě poznává i nutnost na tyto podněty reagovat.

Povinnosti, které rodiče vůči dítěti mají, nejsou vymezeny pouhou právní dohodou, ale odvozují se ze samotné podstaty rodiny, založené na neodvolatelné manželské smlouvě.

Dítě, které se narodí má právo na sebepotvrzení, které se zakládá na jeho důstojnosti. Právě tato důstojnost určuje místo člověka mezi lidmi, a především uvnitř rodiny. Jan Pavel II označuje rodinu jako „prostředí, v němž může člověk existovat 'pro sebe samotného' tím, že se upřímně daruje.“¹⁴⁴ Rodina zůstává společenskou institucí, která nemůže a nesmí být nahrazena.

Rodina má své výsostné postavení i v případě, že vztahy mezi rodiči a dítětem nejsou biologického rázu. Křesťanské rodiny se mají zajímat o děti jiných rodin, milovat je a pomáhat jim, protože i tyto děti jsou součástí Boží rodiny. O službě životu ve formě adopce hovoří apoštolská adhortace *Familiaris Consortio* Jana Pavla II takto: „Křesťanské rodiny musí být ochotnější adoptovat nebo vzít k sobě děti, které přišly o své rodiče nebo byly jimi opuštěny. Tím, že tyto děti znovu naleznou teplo rodinné lásky, poznají Boha jako milujícího a pečlivého Otce, o kterém svědčí křesťanští rodiče, a mohou vyrůstat v klidu a s důvěrou v život. Pak celá rodina bude obdarována bohatými duchovními plody univerzálního bratrství.“¹⁴⁵

Uvedený úryvek klade rodinu na čestné místo ve společnosti. Ať už je rodina založena na biologickém poutu, nebo se jedná o rodinu adoptivní, vždy plní ve vztahu ke svým členům, základní funkce, které rodinu vymezují.

5.6.1 Etické hodnocení babyboxů v kontextu práva narodit se v rodině

Prvním krokem v etickém uvažování v kontextu práva dítěte narodit se v rodině musí být úvaha nad tím, jakou roli hraje biologická rodina, resp. matka pro odložené

144 KSNC čl. 210

145 FC 41

dítě. Jde tu o ono právo na to, znát svůj původ, znát své biologické rodiče coby hlavní argument všech odpůrců babyboxů.

Důležitost znát své rodiče má podle odpůrců babyboxů svůj základ v rozvoji osobní identity dítěte tak, jak to bylo popsáno v kapitole 3. Pokud dítě informace o svém původu nemá, pak může být vývoj jeho vnitřní identity ohrožen. Dítě si pak do dospělosti může nést psychická poranění, která mu v budoucím životě přinesou mnohé těžkosti a bude se jen těžko orientovat ve svém osobním životě.

Z hlediska dříve pojednané lidské důstojnosti je požadavek znát své rodiče jistě oprávněný. Ptejme se však nyní, co babybox nabízí výměnou za právo znát své rodiče? Jedná se o rychlé předání do nové rodiny. Právě proto, že nejsou informace o biologické matce či rodičích k dispozici, je dítě ve většině případů předáno předběžným opatřením do náhradní rodiny. Rychlost, kterou je možné dítě do náhradní rodiny předat je v rámci českého právního řádu takřka ohromující. Přijetí do nové rodiny, láskyplného prostředí, je pro odložené dítě bezesporu společenským dobrem, které se pozitivně promítne v jeho budoucím životě.

V dětském domově bývá zpravidla velmi málo podmínek pro navázání hlubších vztahů mezi vychovatelem a dítětem, přičemž jejich vytrvalost je omezena pobytem dítěte v ústavu. Těchto podmínek však rychle přibývá, postupuje-li vzhůru k pěstounské péči a k adopci. Trvalost vztahů vystupuje jako mocný činitel všude tam, kde je dítě svěřeno do výhradní výchovné péče určité osobě či určitým osobám, které pak mají možnost formovat nejen jeho přítomnost, ale i jeho budoucnost. Právě společná budoucnost je podle Matějčka jedna z klíčových charakteristik rodinné výchovy.¹⁴⁶

146 Srov. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. str. 25

Rodinné soužití přináší jev, který Matějček označuje jako prolínání soukromí. V dětském domově už sama organizace provozu vzdaluje soukromí vychovatele od světa vychovávaného dítěte. Bydlí jinde, má vyměřený pracovní čas, do práce s dětmi nemá přenášet své osobní problémy a záliby. Jeho úkolem je vychovávat, nikoliv sdílet. V rodině však nelze život jedněch a druhých zcela oddělit, má společný čas i prostor. Řešení nejrůznějších domácích konfliktů má pro dítě svůj socializační význam.

Důležitou vlastností rodiny je soužití. V ústavní péči se soužití ztrácí a na jeho místo nastupují různé výchovné techniky a praktiky. Jedná se o „odborné zacházení s odměnami a tresty, jež vede k účelnému vytváření či přetváření návyků“.¹⁴⁷ Naopak v rodině se odměny dávají často bez zásluhy a trest je překonán odpuštěním. Je tedy zřejmé, že rodinná výchova hraje pozitivní roli ve vývoji dítěte.

Etické hodnocení situace dvou proti sobě stojících argumentů je nelehké. Je jisté, že dítě primárně patří do své biologické rodiny. Důvody jsou zřejmé, od příbuzného genetického vybavení, až po citový vztah založený právě na biologické vazbě. Na druhou stranu, pokud bychom srovnali opuštěné dítě z babyboxu, které může být prakticky ihned předáno do nové rodiny, a dítě umístěné na neurčito v ústavní péči, výsledek bude z pochopitelných důvodů, mluvit pro dítě z babyboxu.

147 Srov. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. str. 25

5.7 Shrnutí etického hodnocení babyboxů

Z předcházejícího textu lze vyčíst, že etické hodnocení babyboxů je velmi složité. Základním problémem, se kterým se hodnocení potýká je, že není možné přesně zjistit, jak by rodiče dítěte jednali v případě, že by babyboxy neexistovaly. Pokud by rodiče nebo matka na základě absence možnosti dítě odložit do babyboxu, své dítě přijali, bylo by jistě lepší, kdyby nikdy o možnosti odložení dítěte do babyboxu nevěděli. Naopak, pokud by babyboxy neexistovaly, rodiče by ve své bezvýchodné a zoufalé situaci dítě odložili na místě zcela nevhodném, a tím jej ohrozili na životě, pak by měly babyboxy svůj důležitý význam. Právě postulát, že existuje reálné ohrožení života dítěte, dává vzniknout novým a novým schránkám.

V diskuzi o babyboxech vyvstávají dvě hlavní snahy, které navzájem kolidují. První z nich je snaha postarat se o dítě, jehož život a zdraví by jinak mohly být ohroženy a snaha pomoci ženám v extrémně neutěšené situaci. Naproti tomu stojí snaha posílení rodičovské zodpovědnosti, nebo alespoň vyhnutí se jakémukoli přímému či nepřímému popudu, který by mohl tuto zodpovědnost ještě více oslabit. Rodiče mají zodpovědnost se starat o dítě, které společně počali a vytvořit mu láskyplné prostředí spolu se starostlivou péčí a ochranou.

Z tohoto pohledu jsou poskytovatelé a zřizovatelé babyboxů těmi, kteří poskytují pomoc a podporu a snaží se o odvrácení případného ohrožení života a zdraví dítěte. Poskytovatelé babyboxů tedy předpokládají, že povinnost chránit život a zdraví dětí, u kterých je reálná možnost opuštění na nevhodném místě nebo extrémního zanedbávání, nezakládá až reálně vzniklá situace. Na místo toho zdůrazňují, že pokud existuje reálná možnost, že k takové situaci dojde, je morální povinností společnosti na ní nějak reagovat.

Etická úvaha nad babyboxy s sebou nutně nese srovnání s jinými možnostmi anonymního odložení dítěte. Babyboxy, stejně tak jako zařízení pro utajené porody jsou určeny ženám nebo párům, aby jim ukázali cestu z jejich neutěšené situace. V případě utajených-diskrétních porodů je však otevřená možnost případného poradenství, protože

matka je v přímém kontaktu s pracovníky daného zařízení. Tak je alespoň minimální šance, že si žena své rozhodnutí rozmyslí. V tomto ohledu je tedy pochopitelný nárok odpůrců babyboxů, kteří vyvíjí snahu za jejich zrušení.

Na začátku této kapitoly byla vyjádřena domněnka, že katolická církev stojí spíše na straně babyboxů. Pro babyboxy jednoznačně hovoří snaha chránit život dítěte. Druhým významným pozitivem je takřka okamžité umístění dítěte do nové rodiny. Obě tato pozitiva však není možné brát za absolutistické zdůvodnění existence babyboxů. Stále totiž platí, že babyboxy musí být až krajním řešením zoufalé situace.

Matka která se rozhoduje, zda se dítěte vzdá či nikoli, potřebuje především pomoc. Potřebuje pochopit svojí situaci a najít řešení. Babybox může být řešením pro dítě. Otázkou zůstává, jak se s tím vyrovná matka, která tam dítě vloží. Pocit viny jí může provázet po celý zbytek života.

Základním krokem k tomu, aby se nerodily nechtěné děti je lepší výchova k zodpovědnosti, plánovanému rodičovství, dostupné a kvalitní psychologické poradenství. Babyboxy mají v některých případech svůj smysl, ale rozhodně je nelze považovat za ideální řešení. Klíčem k problému odkládání dětí je spíše než zakládání nových a nových babyboxů investice do morálního růstu každého člověka. Jedině tak je možné dosáhnout zlepšení situace v problematice odkládání dětí.

6 Úkoly společnosti v řešení problému odkládání dětí

Odložení dítěte je rozhodnutím matky, popřípadě obou rodičů. Osobní situace, která jí k rozhodnutí přiměla, je však vždy ovlivněna i vnějšími faktory. Pokud například bude stát podporovat rodinu a její rozpočet jen minimálně, pak situací, kdy nechtěné dítě skončí v babyboxu, bude mnohem více.

Tato kapitola se nejprve zabývá pojmem obecného blaha. Na tomto základě se pak . zaměřuje na možnosti a úkoly jednotlivých společenských instancí v problematice babyboxů.

6.1 Obecné blaho v kontextu snahy společnosti řešit problematiku odložených dětí

Dříve než přistoupíme k popisu konkrétních úkolů jednotlivých instancí, je potřeba se zastavit u pojmu obecného blaha. Obecné blaho je pojem, který označuje „souhrn podmínek společenského života, které jak skupinám, tak jednotlivým členům dovolují úplnější a snazší dosažení vlastní dokonalosti“.¹⁴⁸ Je zde nastíněna jakási obecná zodpovědnost každého člověka za druhé. Pokud se těhotná matka dostane do svízelné situace, není to pouze důsledkem jejího svobodného jednání, ale svou roli hraje i stav společenského systému.

Problematika obecného blaha se zásadně dotýká všech sociálních útvarů. Obecné blaho je nedělitelné a nejde tedy o prostý souhrn jednotlivých dober všech subjektů. Jde o blaho, na kterém se všechny subjekty podílí, budují ho a chrání. Osoba nemůže podle katolické církve nalézt naplnění pouze sama v sobě, nýbrž si má klást jako prioritní cíl obecné blaho, tedy blaho všech lidí na celém světě.

148 GS 26

Obecné blaho zavazuje všechny příslušníky společnosti a nikdo není zproštěn povinnosti spolupracovat podle svých schopností na uskutečňování tohoto cíle a na jeho rozvíjení.¹⁴⁹ Nejde však pouze o jednotlivce, ale také třeba o stát, protože obecné blaho je důvodem existence politické autority.¹⁵⁰

Aristotelés v tomto ohledu z mnoha sociálních útvarů a oblastí spolupráce vyzdvihuje právě stát. Ten je podle něj nutným garantem obecného blaha jako právního principu.¹⁵¹ Stejnou myšlenku nese i encyklika *Rerum novarum*, podle níž má stát „povinnost napomáhat obecnému blahu“.¹⁵² V tomto ohledu je situace, kdy se matka dostane do ekonomických potíží možno do určité míry chápat jako nespravedlnost v uskutečňování obecného blaha. Proto každé společenství, ať už jde o stát, církev nebo rodinu, musí být neustále zaměřeno k blahu lidských osob.¹⁵³

6.2 Role státu v problematice babyboxů

Role státu spočívá ve vytváření širšího rámce života a životních podmínek důležitých pro důstojný život člověka. To se děje především formou schvalování příslušných zákonů a opatření. Stát dále zaštiťuje některé organizace podporující těhotné matky žijící v neutěšených poměrech, provozuje azylové domy pro svobodné matky a podporuje systém poradenství který může napomoci matkám vyřešit situaci, do níž se dostaly.

Z tohoto důvodu je naprosto zásadní aby instituce, které stát zřizuje za účelem pomoci (nejen) matkám, měly dostatečnou propagaci, která zajistí informovanost široké veřejnosti se zaměřením na ženy v tíživé situaci. Zkušenost však ukazuje, že ne vždy se takové ženy rozhodnou využít některou z pomoci poskytovanou státem, protože nevěří v jejich diskretnost. Ženy v takové situaci zpravidla nejsou schopny uvažovat o možnostech, které mají a snažit se vzniklou situaci strategicky řešit. Místo toho spíše

149 Srov. *Mater et Magistra: O nejnovějším vývoji života společnosti a o jeho utváření ve světle křesťanského učení*. str. 65

150 Srov. KKC 1910

151 Srov. ANZENBACHER, A., *Křesťanská sociální etika*, str. 203

152 RN 26

153 Srov. GS 26

propadají nejistotě, strachu a pocitu neschopnosti. Pak většinou volí zařízení s jednoduchým přístupem a zajištěnou diskretností.

Alternativní možnosti odložení dítěte jsou důkazem, že se stát snaží nabídnout ženám možnost vyřešit svou situaci. Je však třeba říci, že snahou podporovat anonymní odkládání dětí, stát riskuje, že tato ochranná opatření vytvoří klima, ve kterém bude odložení dítěte viděno jako normální. V tomto ohledu musí stát prioritně zohledňovat právě poradenství a odporovat zařízení, která umožní matce zůstat s dítětem.

Klíčovou pravomocí státu je formovat právní rámec dané problematiky. Praxe ukazuje, že legislativní rámec babyboxů je značně nedokonalý. Stát by měl přijmout takové právní úpravy, které by korespondovaly s praxí babyboxů, aby nemohly vznikat sporné situace, které by bylo možné na základě děravých zákonů interpretovat vícero způsoby

Pozor je třeba dát na to, aby současně a především docházelo ve všech rovinách působnosti státu k posílení zodpovědného rodičovství. Společnost by totiž neměla v rodičích vyvolávat pocity, které by vedly k zeslabení jejich rodičovských povinností. Morální zodpovědnost za počaté dítě, jeho právo na láskyplné přijetí v rodině a výchovu vyplývá ze základního práva na to, aby tuto nezastupitelnou roli vykonávali právě rodiče.

V případě, že rodiče dítěte nejsou z nějakého důvodu tuto povinnost plnit, mohou dítě předat k adopci. Na tomto místě nelze nezmínit pojem přímá adopce. Přímá adopce, někdy nazývaná též "otevřená adopce", je taková adopce, při které dítě do předadopční péče svěřují konkrétním osvojitelům sami rodiče nebo jiní zákonní zástupci. Ačkoli náš zákon o rodině tento typ adopce uvádí na prvním místě a třebaže je v zájmu dítěte, aby do nové rodiny přišlo co nejdříve, bez mezistanice v kojeneckém ústavu, náš stát se rozhodl tento typ osvojení, v zemích EU zcela běžný, nezprostředkovávat a ustanovením § 20 zákona o sociálně-právní ochraně dětí ji vyňal ze své kompetence.

Přímou adopci si mohou mezi sebou dohodnout pouze sami biologičtí rodiče

a budoucí osvojitelé, pokud se navzájem znají. Jestliže ale rodiče nikoho vhodného, kdo by chtěl osvojit jejich miminko, neznají, pak musí volit jiný způsob.

Pokud by stát právně ošetřil přímou adopci, poskytl by tak další možnost matkám, které se ocitly v těžké situaci. V tomto případě by sice nebyl zajištěn předpoklad anonymity, který je pro babyboxy typický, nicméně nelze vyloučit, že by některá z matek, která dítě do babyboxu odložila, nevolila zrovna toto řešení.

Nejvýznamnější státní kompetencí v problematice babyboxů je prorodinná politika. Musíme s politováním konstatovat, že dnešní doba se obrací k rodině spíše zády. Rozpočtové škrtky, které jsou v době ekonomické nestability, nutností, dopadají na rodinnou politiku velmi tvrdě. Důsledkem toho se mnoho rodin dostává do finančních problémů. Přitom „výchozím bodem správného a konstruktivního vztahu mezi rodinou a společností je uznání subjektivnosti a prvořadosti rodiny“.¹⁵⁴ V tomto ohledu je potřeba, aby se stát zasazoval za práva rodiny ve všech oblastech. Z ekonomického hlediska je především nutné hájit rodinou mzdu. Tento termín označuje plat, je dostačující k tomu, aby rodina mohla žít důstojným způsobem.¹⁵⁵

Důležitou roli hrají také různé formy finanční podpory rodin. Tato opatření mohou být různá, od daňových zvýhodnění na vyživované dítě a odpočet na manžela či manželku, až po přímou výplatu rodičovské příspěvku nebo porodného.

Neméně důležitá je role státu v podpoře rodiny na trhu práce. Jedná se o to, aby oba rodiče měli možnost pracovat a tím přinášet potřebné finance pro rozvoj a růst rodiny. Matky bývají na trhu práce často v nevýhodném postavení. Mnozí zaměstnavatelé se bojí matčiny časté absence v případě, že bude její dítě nemocné. V tomto ohledu by bylo vhodné rozvinout možnosti práce na zkrácený úvazek. Přejít matky z rodičovské dovolené do pracovního procesu není snadný a mnohdy zůstávají matky ještě nějaký čas v domácnosti, protože práce na plný úvazek by omezila dobré fungování rodiny.

154 KSCN 252

155 Srov. GS 67

6.3 Role rodiny v problematice babyboxů

Rodina vytváří základní prostředí, ze kterého dítě vykračuje do světa. Proto je právě rodina zodpovědná za to, aby dítěti poskytla integrální výchovu, díky níž se bude snáze orientovat v prostředí své budoucí rodiny. Vzhledem k tématu práce je potřeba vyzdvihnout především výchovu k odpovědnému rodičovství. Ta bývá v nezasvěcených kruzích často dávána do kontextu s antikoncepcí, popř. přirozenými metodami regulace početí. Tento pohled je však zúžený.

Podle křesťanského pojetí znamená odpovědné rodičovství především to, že prostorem, ve kterém je život zodpovědně předáván, je manželství. V kontextu tohoto je potřeba, aby výchova směřovaná k odpovědnému rodičovství zdůrazňovala důležitost výběru partnera. Dostatečná doba známosti dává prostor oběma partnerům, aby se navzájem poznávali. Praxe dneška však ukazuje, že morálka v oblasti vztahů je velmi uvolněná. Tím ohroženější je výchova dítěte k budoucímu rodičovství

Jde především o zrání člověka, osvojování si rodinných vzorců chování a jednotlivých rolí v rodině. V konečném důsledku by výchova k odpovědnému rodičovství měla vést k tomu, aby budoucí rodiče počali dítě tehdy, kdy k tomu bude z nějakého důvodu nejvhodnější doba a následně na svých dětech uměli uplatňovat morální povinnost k jejich zodpovědné výchově.

Katolická církev vnímá výchovu k odpovědnému rodičovství jako vzdálenější přípravu na manželství.¹⁵⁶ Ta začíná už od útlého věku. Zkušenosti a rodinné vzpomínky totiž působí jako vzor. Rodič se ke svým dětem mnohdy chová podobným způsobem jako jeho rodiče k něm, je s tímto způsobem vnitřně ztotožněn a přesvědčen o jeho správnosti. Na výchově se také podílí některé další faktory jako jsou například tradice, úroveň vzdělání a kultivovanost rodičů a především jejich osobnostní zralost. „Šťastné mohou být děti, jejichž rodiče přijali své rodičovství a jsou v něm bytostně realizováni. Takové děti mohou v tisíci situacích od svých rodičů převzít vzory jednání i mnohokrát zažít, co to všechno znamená, že táta i máma jsou odpovědní a milující

¹⁵⁶ Srov. *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*. Praha: Česká biskupská konference, 2010. Str. 5.

lidé.¹⁵⁷

Děti by měly být vedeny k tomu, aby se dokázali postarat nejen o sebe, ale v budoucnosti i o své děti. Manželství by měla vznikat pouze na základě trvalých citových vztahů, a založení rodiny by si manželé měli nechat až do doby, kdy jsou schopni zaručit potřebné podmínky pro vývoj dítěte. Rodičovská zodpovědnost není krátkodobou záležitostí. Je to běh na dlouhou trať.

6.4 Role církve v problematice babyboxů

Prostředky Církve, které by vedly ke zlepšení situace v otázce odkládání dětí, jsou odlišné od těch, kterými disponuje stát. Zatímco stát může ovlivňovat konkrétní podobu politiky a tím vytvářet lepší podmínky pro život lidí, církev má prostředky pouze omezené. Nejvlastnější působení církve není v tvorbě reformních politických, ekonomických, sociálních a kulturních programů pro společnost. Snahou církve je spíše vytváření vhodného společensko - duchovního klimatu pro jejich realizaci.

To se děje na základě vytrvalého předávání křesťanských hodnot a učení. Svou sociální naukou chce církev „pomáhat člověku na jeho cestě ke spáse.“¹⁵⁸ Neexistují jiné záměry, kvůli kterým by církev měla nahrazovat nebo pronikat do toho, co je úlohou někoho jiného. Katolická církev vyvozuje z této skutečnosti povinnost vypracovat svou vlastní sociální nauku a možnost tak ovlivňovat skrze ni společnost.¹⁵⁹

Prvním a zcela klíčovým bodem, o který by se měla katolická církev s ohledem na odkládání dětí zasazovat, je především obnova hodnoty rodiny a pravého křesťanského manželství v očích většinové společnosti. Postoje k těmto tradičním hodnotám jsou v dnešní době značně pokřivené. Mnohá manželství se rozpadají a proto některé páry volí raději dlouhodobé žití v nemanželském vztahu. Jedině vytrvalým a přitom citlivým zdůrazňováním rodinných hodnot je možné postavení rodiny v dnešním

157 SMAHEL, R. *Výchova k odpovědnému rodičovství*. [online]. [cit. 2012-03-09].

Dostupné na WWW: www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/?cmd=download...55

158 CA 54

159 rov. 69

světě změnit.

V kontextu rodiny nabývá výchova k odpovědnému rodičovství konkrétní podoby. Církev se pohybuje spíše na poli duchovního vedení. Výchova k odpovědnému rodičovství je jako vzdálenější a bližší příprava na manželství uskutečňována v rámci rodiny, výchovných institucí a později samotného páru.¹⁶⁰ Příslušný kněz či katecheta pak během bezprostřední přípravy předává snoubencům základní nauku církve, která se odpovědného rodičovství týká.

Církev působí především skrze řeholní komunity, kongregace a náboženské spolky při farnostech a diecézích. Nelze opomenout církevní školství, které se základním způsobem spolupodílí na předávání učení katolické církve a morálních hodnot s ním spojených.

6.5 Role školy v problematice babyboxů

Škola je prostředí, které dítě provází v průběhu dětství a mládí. Škola má dítěti poskytovat nejen vzdělání, ale má se zásadním způsobem podílet na výchově dítěte. Podstata výchovy tkví v přenosu kulturních vzorců chování. Jedná se o působení v oblasti předávání morálních hodnot a tvorby charakteru žáka. Škola by měla zajistit výchovu, která dítěti pomůže najít takový úhel pohledu na sebe sama, na život, věci a komplexně na svět kolem něho a poskytne mu nadhled a odstup, aby mohl úspěšně nalézt své místo v životě.¹⁶¹

Škola se musí podílet na osvojování si mravních norem. Do školního kurikula všech škol by tak měla být integrována mravní výchova. Jde o to, aby učitelé svým chováním, vystupováním a celým způsobem života poskytovali identifikační vzory.

160 Příprava na manželství zahrnuje tři hlavní časové úseky: přípravu vzdálenější, bližší a bezprostřední. Vzdálenější příprava zahrnuje období dětství a dospívání. Probíhá především v rodině, ale také ve škole a ve formačních skupinách. Bližší příprava nastává v době zasnoubení. Skládá se z různých kurzů a odlišuje se od přípravy bezprostřední, která se zpravidla soustřeďuje na poslední rozhovory snoubenců s duchovními před uzavřením svátosti manželství.

161 Srov PELIKÁN, J., *Výchova pro život*. Praha: ISV nakladatelství, 2004.

Měli by žákům a studentům především zprostředkovat poznatek, že základem pro jednání člověka ve společnosti musí být vytváření vztahů úcty, důvěry a spolupráce, individuální přístup k lidem na základě dobrého poznání jejich osobnosti.

V kontextu školy je s ohledem na problematiku babyboxů vhodné zmínit pojem sexuální výchova. Ta je v rámci kurikula jednotlivých škol zařazena do výuky. Postoj církve k sexuální výchově na školách je více méně odmítavý. Katolická církev říká, že čím více se věnuje prostoru a pozornosti otázkám ryze hygienickým a sexuálně technickým, a naproti tomu čím méně otázkám duchovnějším či obecně etickým, tím více děláme cosi špatně - i když si to neuvědomujeme a můžeme být vedeni těmi naprosto nejlepšími úmysly. Tvrdí, že výchova k rodičovství a partnerství, pokud postrádá určitý morální a spirituální kontext, může nakonec v žácích vést k navození toho dojmu, že to nejdůležitější na celé věci je perfektní provedení pohlavního styku, a to ve smyslu maximální hygieny a bezpečnosti, a dále ve smyslu maximální slasti. Je to podle ní vlastním důsledkem takové výchovy, která dětem ukazuje 'jak to dělat', místo toho, aby jim vysvětlila, proč 'to' dělat nemají.¹⁶²

Obava katolické církve z takové praxe pramení z toho, že při jednostranném zaměření pouze na aspekt hygieny a techniky dochází k opomenutí takových dimenzí a hodnot, jako jsou bezpodmínečná úcta a respekt k druhému, odpovědnost za partnera a vůči němu, věrnost, budování rodiny, aspekty duchovní lásky apod. Není potom vůbec náhodou, pokud žák pod vlivem jednostranně zaměřené sexuální výchovy podvědomě začíná podléhat dojmům, že ten druhý je spíše věcí ke spotřebě, nebo prostředkem uspokojení našich slastí.

Takto podaná výchova, navíc pod záštitou státu vede k tomu, že takové sebestředné jednání v oblasti sexuální etiky, je normální. Je tedy potřeba apelovat na všechny výchovné pracovníky, aby si uvědomovali důležitost svého jednání, pokud jde o zařazení jednotlivých témat v oblasti sexuální výchovy do výuky.

162 Srov. TRUHLÁŘOVÁ, Z., KAPPL, M. Křesťanská hlediska v sexuální výchově. [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné na WWW: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocikanku=2006011602>

Závěr

Babyboxy zažívají v dnešní době renesanci v mnoha státech světa. Ačkoli historické kořeny schránek sloužících k odkládání dětí sahají hluboko do minulosti, přesto se jen těžko hledá odpověď na otázku, zda je jejich existence v současnosti eticky ospravedlnitelná.

Situace v České republice nabízí hned několik možných způsobů, jak legálně odložit nechtěné dítě. Žádný z nich však neručí takovou mírou anonymity, jako je tomu v případě babyboxu.

Babyboxy jsou zřizovány v dobrém úmyslu pomoci jak dětem, tak zoufalým matkám. Ideál v nich však rozhodně vidět nemůžeme. Etické hodnocení babyboxů musí být apriori chápáno v kontextu principu ultima ratio. Odložení dítěte do babyboxu je pak chápáno pouze jako krajní řešení matčiny zoufalé situace.

Zcela zásadně se ve zvažování morálnosti babyboxů promítá nedostatek informací o matce, její osobní situaci a motivech. Argumenty pro i proti jsou proto z velké části postaveny na pouhých spekulacích a domněnkách.

Základní smysl a cíl babyboxů je chránit život narozeného dítěte. Do jaké míry je však tento cíl naplněn je nejasné. Statistiky jsou v tomto ohledu spíše zdrženlivé. Pokud by babyboxy neplnily tuto svou hlavní funkci, pak by jejich existence byla zbytečná. Není však možné zjistit, zda by pak některá z matek dítě neodložila třeba do popelnice. Pokud by zachránily byť i jediný život, pak lze říci, že babyboxy mají svůj smysl.

Spíše než na zřizování nových a nových schránek je však třeba úsilí veřejnosti napnout jiným směrem. Řeč je o výchově k odpovědnému rodičovství. Jedině výchovou k odpovědnému rodičovství lze totiž docílit toho, že se počty odložených dětí posunou směrem dolů.

Výchova k odpovědnosti je velkou měrou povinností rodičů. Je důležité, aby si uvědomovali, jak velká rizika z hlediska sexuální morálky, přináší dnešní doba. Neméně

důležitou roli hraje i škola a samozřejmě stát, který vytváří rodinou politiku. Také církve má v kontextu výchovy k odpovědnému rodičovství zcela nezastupitelnou roli. Musí stále připomínat svou nauku, byť je zcela odlišná od obecného společenského smýšlení.

Seznam použitých zdrojů

Monografické publikace

ANDERSON, H.; JOHNSON, S. *Regarding Children: A New Respect for Childhood and Families*. Lousivile: Westminster John Knox Press, 1994. 148 s. ISBN 064251250

ANZENBACHER, A. *Křesťanská sociální etika: Úvod a principy*. 1. vyd., Brno: Centrumpro studium demokracie a kultury, 2004. 254 s. ISBN 80-7325-030-6

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. 13. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2007. 1387 s. ISBN 978-80-85810-56-1.

BOSWELL, J. *The Kindness of Strangers: The Abandonment of Children in Western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*. New York: Pantheon Books, 1988. 488 s. ISBN 0-226-06712-2

BUNGE, M. J. A. *The Child in Christian thought*. Michigan: Wm. B. Eardmans Publishing Co., 2001. 527 s. ISBN 0802846939

BUNGE, M. J. A. *more vibrant Theology of children*. The Center for Christian Ethics at Baylor University, 2003. ISBN neuvedeno

Deutscher Ethikrat, *Anonymous relinquishment of infants: tackling the problem*. Berlin: Deutscher Ethikrat, 2009, 109 s. ISBN 978-3-941957-08-4

Dopis rodinám papeže Jana Pavla II., Praha: ČBK Praha 1994. 58 s. ISBN neuvedeno

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. 603 s. ISBN 80-7113-089-3.

Encyklika Jana Pavla II. K 100 výročí Rerum novarum z 1.května 1991: Centesimus Annus. Praha: Zvon, 1991. 76s. ISBN 80-7113-050-8

Encyklika Jana Pavla II.o základech morálního učení: Veritatis Splendor. Praha: Zvon, 1994. 135 s. ISBN 80-7113-114-8

Encyklika Pia XI. o křesťanském manželství: Casti connubii. 2. vyd. Olomouc: Velehrad, 1946. 100s.

Familiaris consortio: o úkolech křesťanské rodiny v současném světě. 2. vyd. Praha: Zvon, 1996. 101. ISBN 80-7113-161-X.

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995. 649 s. ISBN 80-7113-132-6.

Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. 534 s. ISBN 978-80-7195-014-1

KUHN, S. *Babyklappen und anonyme: Geburt. Sozialregulationen und sozialpädagogischer Handlungsbedarf*. Augsburg: Maro-Verlag, 2005. ISBN 3875123557

MARTOCHOVÁ, I., *Mater incerta*. Brno, 2008. 93 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra občanského práva. Vedoucí práce prof. JUDr. M. Hrušáková, CSc.

MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. Vyd. Praha: Avicenum, 1986. ISBN neuvedeno

MATĚJČEK, Z., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. a kol. *Náhradní rodinná péče - průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80 - 7178 -304 - 8.

Mater et Magistra: O nejnovějším vývoji života společnosti a o jeho utváření ve světle křesťanského učení. Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-154-7

MÜHLPACHR, P., *Vývoj ústavní péče*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2002. ISBN 80 -7290 -094-3

MUSIL, J., BUŠKOVÁ, M. *Koncepce dětských domovů*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. ISBN neuvedeno

ONDOK, J.P. *Bioetika*, Triton, 2005. 214 s. ISBN 8072544861,

Pacem in terris: o míru mezi národy a o tom, jak ho nastolit v pravdě, spravedlnosti, lásce a svobodě. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. 70 s. ISBN neuvedeno

PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. 1. vyd. Praha : ISV, 1997. 108 s. ISBN 8085866234

Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR. Praha: Česká biskupská konference, 2010.

SOTONIAKOVÁ, E.: *Postavenie kresťana v tomto svete*. Prešov: Spolok biskupa Petra Pavla Gojdiča, 1999. 179 s. ISBN 808890210X

ŠÍROVÁ, D. *Pachatelky násilných trestných činů*. Brno, 2011. 46 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra trestního práva. Vedoucí práce JUDr. Eva Žatecká, Ph.D

Odborná periodika

KUMMEL, J.; JANKŮ, P. Legální anonymní odložení novorozence – současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*. 2007, roč. 11, č. 4, s. 174-176

SOBOTKOVÁ, I. Biologické rodiny dětí, které jsou navrhovány do náhradní rodinné

péče. *Psychologie*, 2010, roč. 4, č. 1, s. 51-57

ZUKLÍNOVÁ, M. Několik poznámek k právním otázkám okolo tzv. Baby-schránek, *Právní rozhledy*, 2005, roč 2005, č. 7, s. 251

Internetové zdroje

Babyfenster. *Dank Babyfenster weniger getötete oder tot aufgefundene Babys*. Babyfenster [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <<http://www.babyfenster.ch/de/statistiken/dank-babyfenster-weniger-tot-aufgefundene-babys/>>

Edhi foundation. [online]. Karachi: Edhi foundation [cit. 2011-12-10]. Dostupná na WWW: <<http://www.edhifoundation.com>>

FIHLANI, P. *Baby bin to save South Africa's unwanted children*. [online]. [cit. 2012-03-16]. Dostupná na WWW: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12600166>>

Fond ohrožených dětí. *Typy náhradní rodinné péče*. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupná na WWW: <<http://www.fondohrozenychdetibrno.cz/adopce.html>>

HESS, L. *Statistika babyboxů k 16. březnu 2012*. [online]. [cit.2012-03-17]. Dostupná na WWW: <<http://www.babybox.cz/?p=dulezita-akta>>

HUSÁROVÁ, K. *Ve Slaném zprovoznili 42. babybox v České republice*. [online]. [cit 9.2.2012]. Dostupný na WWW: <http://kladensky.denik.cz/zpravy_region/babybox20110205.html>

China daily. *Malaysia offers 'baby hatch'*. [online]. [cit. 2011-12-15]. Dostupná na WWW: <<http://www.cdeclips.com/en/world/fullstory.html?id=45422>>

KUCHYŇOVÁ, Z. *O babyboxy v Česku se zajímá OSN*. [online]. [cit.2012-02-02]. Dostupná na WWW: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/o-babyboxy-v-cesku-se-zajima-osn>>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Mpsv vydalo metodiku pro případy dětí odložených do babyboxů z 16.3.2006*. [online]. Praha: MPSV [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW:<www.mpsv.cz/files/clanky/2583/160306b.pdf>\

National safeheaven alliance. [online]. Falls church: National safeheaven alliance [cit. 2011-12-15]. Dostupná na WWW: <<http://www.nationalsafehavenalliance.org/states/california/>>

Nechtěné děti budou možná opět končit v popelnících. [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupná na WWW: <<http://www.vitalia.cz/clanky/nechtene-deti-skonci-v-popelnících/>>

Pojem babybox. *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/babybox>

Policejní prezidium. *Upřesnění informací týkajících se tzv. Baby-boxů.* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupný na WWW: <<http://www.babybox.cz/?p=aktuality-archiv&r=2006&m=4&d=14>>

Policie ČR. *Statistické přehledy kriminality.* [online] Praha: PČR [cit. 2011-12-13] Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>>

RÁKOS, M. Průběh utajených-diskrétních porodů v krajském dětském domově pro děti do 3 let v Aši. . [cit.2011-12-21]. Dostupná na WWW:

<http://www.dd-karlovarsky.cz/utajene_porody.html> SMAHEL, R. *Výchova k odpovědnému rodičovství.* [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné na WWW: <www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/?cmd=download...55>

SMÍTALOVÁ, P. *Už nejsem tvá matka,* [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupná na WWW: <http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/uz-nejsem-tva-matka_25140.html>

Sternipark. *Das Projekt Findelbaby: Keine frauen, keine Zeugen, keine Polizei.* [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupné na WWW: <http://www.sternipark.de/index.php?id=7>

ŠTEMBERA, H. *Děti do popelnice nepatří, děsí se zakladatel babyboxu.* [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupná na WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Deti-nepatri-do-popelnic-desi-se-zakladatel-babyboxu-214252>>

STEM/MARK. *Tisková zpráva STEM/MARK z 16.8.2011.* [online]. [cit.2011-12-11]. Dostupná na WWW: <simar.cz/assets/media/Clanky/TZ_STEMMARK_Babyboxy.pdf>

Terres des hommes. *Das Ende der Illusionen.* [online]. [cit. 2012-02-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.tdh.de/was-wir-tun/themen-a-z/babyklappe-und-anonyme-geburt/ende-der-illusion.html>>

The heirs of the oblivion: Les enfants trouvés. [online]. [cit.2011-12-11]. Dostupná na WWW: <http://www.archivosgenbriand.com/chron_obliv_fr.html>

TRUHLÁŘOVÁ, Z.; KAPPL, M. *Křesťanská hlediska v sexuální výchově*. [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006011602>>

VANÍČKOVÁ, E. *Noticka k závěru Výboru OSN pro práva dítěte týkajícího se výzvy k ukončení programu „Babybox“*, [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupná na WWW: <<http://www.babybox.cz/?=problematika>>

VIRT, G. *Naděje pro život. Za obecnou ochranu života*. [online]. [cit. 2012-02-02]. Dostupná na WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-4/Nadeje-pro-zivot-Za-obecnou-ochranu-zivota.html>>

Výbor pro práva dítěte OSN. *Přezkoumání zpráv předložených Státy v souladu s čl. 44 Úmluvy čl. 50*. [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <www.dci.cz.org/.../3_4-CRC-cesky-preklad-doporuceni---needitovana-verze.Pdf>

WALSH, B. *Japan parent's trap*. [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupná na WWW: <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1624919,00.html>>

Wienkav. *Das Babynest*. [online]. [cit. 2011-12-13]. Dostupná na WWW: <http://www.wienkav.at/kav/wil/texte_anzeigen.asp?id=575>

Zákonné předpisy

Úmluvu o právech dítěte č. 104/1991 Sb. Ve znění platném k 6.2.1991

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění platném k 1.1.2010

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění platném k 1.9.2008

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 2.8.2000

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění platném k 9.12.1999

Zákon č. 422/2004 Sb, zákon o péči o zdraví lidu, ve znění platném k 1.9.2004

Seznam zkratek

Gn – První kniha Mojžíšova (Genesis)
Ex – Druhá kniha Mojžíšova (Exodus)
Dt – Pátá kniha Mojžíšova (Deuteronomium)
Jr – Jeremiáš
Iz – Izaiáš
Ž – Žalmy
Jb – Jób
Př. - Přísloví
Mt - Matouš
Mk - Marek
Ef - Efezským

AA - Apostolicam actuositatem
CA – Centesimus Annus
FC – Familiaris consortio
GE – Gravissimum educationis
GS – Gaudium et spes
HV – Humanae vitae
KKC – Katechismus katolické církve
KSNC – Kompendium sociální nauky církve
LG – Lumen Gencium
PT – Pacem in Terris
RN – Rerum novarum
VS – Veritatis splendor

Přílohy

Příloha č.1 – Seznam babyboxů v ČR:

- **GynCentrum Hloubětín** (1. června 2005) - Hloubětínský zámeček, Praha - Hloubětínská3, 198 00 Praha 9 (babybox je umístěn po levé straně u vstupní brány do areálu nemocnice Hloubětínského zámečku)
- **Nemocnice Milosrdných bratří Brno** (3. listopadu 2005) – Polní 3, 639 00 Brno (babybox je umístěn na ulici Polní, vedle vchodu do nemocnice)
- **Fakultní nemocnice Olomouc** (5. prosince 2006) - I. P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc (babybox se nachází v budově novorozeneckého a gynekologického oddělení)
- **Nemocnice Kadaň, s.r.o.** (1. června 2007) - Golovinova 1559, 432 01 Kadaň (babybox je umístěn u zadního samostatného vchodu na dětskou část Nemocnice Kadaň)
- **Krajská nemocnice T. Bati ve Zlíně** (6. prosince 2007) - Havlíčkovo nábřeží 600, 762 75 Zlín (babybox je umístěn na Havlíčkově nábřeží u řeky Dřevnice poblíž bufetu, který se nachází přibližně 100 metrů vpravo od hlavního vchodu nemocnice)
- **Nemocnice Pelhřimov** (21. prosince 2007) - Slovanského bratrství 710, 393 38 Pelhřimov (babybox se nachází v přízemí dětského pavilonu)
- **Orlickoústecká nemocnice** (7. března 2008) - Čs. armády 1076, 562 18 Ústí nad Orlicí (babybox se nachází v ulici Bratří Kovářů v blízkosti akutního příjmu)
- **Oblastní nemocnice Mladá Boleslav** (1. května 2008) - V. Klementa 147, 293 50 Mladá Boleslav (babybox se nachází na zdi nemocnice budovy gynekologicko-porodnického oddělení v ulici Boženy Němcové)
- **Nemocnice Sokolov** (1. června 2008) - Slovenská 545, 356 01 Sokolov (babybox je umístěn ve zdi zadní části dětského oddělení, vlevo od novorozeneckého oddělení)
- **Krajská nemocnice Liberec** (27. června 2008) - Husova 10, 460 63 Liberec (babybox se nachází na boční straně Pavilonu pro matku a dítě)
- **Pardubická krajská nemocnice** (29. července 2008) - Kyjevská 44, 532 03

Pardubice (babybox je umístěn v pavilonu porodnicko-gynekologické kliniky Pardubické nemocnice)

- **Oblastní nemocnice Kladno** (29. srpna 2008) - Vančurova 1548, 272 59 Kladno (babybox je umístěn u vchodu do dětských ambulancí)
- **Oblastní nemocnice Příbram** (19. září 2008) - Hradební 84, 261 01 Příbram I (babybox se nalézá ve stěně pavilonu D v těsné blízkosti operačního sálu porodnického oddělení)
- **Nemocnice ve Frýdku-Místku** (7. listopadu 2008) - El. Krásnohorské 321, 738 18 Frýdek-Místek (babybox je umístěn v pavilonu A poblíž nemocničního parku; nejbližší vchod do areálu nemocnice je z ulice Elišky Krásnohorské)
- **Městská nemocnice Ostrava** (7. listopadu 2008) - Nemocniční 20, 702 00 Ostrava (babybox je umístěn z levé strany budovy dětského oddělení na Janovského ulici)
- **Slezská nemocnice v Opavě** (7. listopadu 2008) - Olomoucká 86, 746 01 Opava (babybox je umístěn v boční zdi pavilonu C, ve kterém sídlí transfúzní oddělení)
- **Nemocnice Chomutov** (19. listopadu 2008) - Kochova 1185, 430 12 Chomutov (babybox je umístěn vedle vchodu na dětské oddělení nemocnice)
- **Oblastní nemocnice Kolín** (5. prosince 2008) - Žižkova 146, 280 20 Kolín (schránka je umístěna u vchodu do transfúzního oddělení nedaleko od hlavního vjezdu do nemocnice)
- **Nemocnice Jindřichův Hradec** (23. prosince 2008) - U nemocnice 380/III, 377 38 Jindřichův Hradec (babybox je umístěn za hlavní branou, příjezd z kruhového objezdu z ulice Vídeňská)
- **Šumperská nemocnice** (19. ledna 2009) - Nerudova 640/41, 787 52 Šumperk (babybox je umístěn v blízkosti vchodu do centrálního příjmu)
- **Oblastní nemocnice Náchod** (6. února 2009) - Areál horní nemocnice, Bartoňova ul., 54769 Náchod (babybox je umístěn v horním areálu nemocnice na budově, ve které se nachází gynekologicko-porodnické a novorozenecké oddělení)
- **Nemocnice Strakonice** (23. března 2009) - Strakonice (baby box je umístěn v areálu strakonické nemocnice, v zadní části budovy zdravotnické záchranné služby)

- **Klatovská nemocnice** (15. dubna 2009) - Plzeňská 569, 339 38 Klatovy II (babybox je umístěn v prostorách nemocnice)
- **Nemocnice Teplice** (28. května 2009) - Duchcovská 53, 415 29 Teplice (babyboxu je umístěn ve zdi ohraničující areál nemocnice)
- **Nemocnice Nymburk** (2. června 2009) - Boleslavská 425, 288 01 Nymburk (schránka je umístěna ve zdi interny místní nemocnice)
- **Nemocnice Kroměříž** (29. července 2009) - Havlíčkova 660/73, 767 55 Kroměříž (babybox je umístěn v budově Lékařské služby první pomoci a je napojen na novorozenecké oddělení)
- **Nemocnice Rudolfa a Stefanie Benešov** (18. srpna 2009) - Máchova 400, 256 01 Benešov u Prahy (babybox se nachází v přízemí vedle hlavního vchodu do gynekologicko-porodnického pavilonu)
- **Nemocnice Jihlava** (19. září 2009) - Vrchlického 59, 586 01 Jihlava (babybox j je umístěn ve spojovací chodbě mezi vchodovou halou a ambulantním traktem; z parkoviště vedou ke schránce směrovky)
- **Masarykova nemocnice v Ústí nad Labem** (25. října 2009) - Sociální péče 12 A, 401 13 Ústí nad Labem (babybox je namontován v zadní části Masarykovy nemocnice, u pavilonu C)
- **Nemocnice s poliklinikou Mělník** (4. listopadu 2009) - Pražská 528, 276 01 Mělník (babybox je umístěn u hlavního vchodu nemocnice)
- **Nemocnice Písek** (11.1.2010) - Karla Čapka 589, 397 23 Písek
- **Nemocnice Přerov** (10.2.2010) - Dvořákova 75, 751 52 Přerov
- **Úřad městské části Praha 2** (6.3.2010) - Jugoslávská 20, 120 39 Praha 2
- **Nemocnice Třebíč** (19.3.2010) - Purkyňovo náměstí 133/2, 674 01 Třebíč
- **Nemocnice Děčín** (12.4.2010) - U Nemocnice 1, 405 99 Děčín II
- **Nemocnice Jablonec nad Nisou** (1.6.2010) - Nemocniční 15, 466 60 Jablonec nad Nisou
- **Úřad městské části Praha 6** (29.7.2010) - Jilemnického ulice, 160 52 Praha 6
- **Nemocnice s poliklinikou Karviná-Ráj** (25.8.2010) - Vydmučov 399/5, 734 12 Karviná Ráj
- **Městská nemocnice Litoměřice** (19.9.2010) - Žitenická 18, 412 01 Litoměřice
- **Nemocnice TGM Hodonín** (28.10.2010) - Purkyňova 11, 695 26 Hodonín

- **Nemocnice Most** (5.12.2010) - J.E.Purkyně 270, 434 64 Most
- **Nemocnice Slaný** (3.2.2011) - Politických vězňů 576, 274 01 Slaný
- **Poliklinika Denisovo nábřeží Plzeň** (8.3.2011) - Denisovo nábřeží 4, 301 00 Plzeň
- **Sanatorium MUDr. Jaroslava Bílka** (1.6.2011) - Novodvorská 617, 541 01 Trutnov
- **Almeda a.s., Městská nemocnice v Neratovicích** (12.9.2011) - Alšova 462, 277 11 Neratovice
- **Zdravotnická záchranná služba Královéhradeckého kraje** (19.9.2011) - Hradecká 1690500 12 Hradec Králové
- **Nemocnice Cheb** (20.11.2011) – K Nemocnici 17, 350 02, Cheb

Abstrakt

OUŠKOVÁ, J. *Babyboxy ano či ne?: Etické hodnocení v kontextu učení katolické církve*. České Budějovice 2012. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologické a sociální etiky. Vedoucí práce Doc. Mgr. Jindřich Šraj, Dr. Theol.

Klíčové pojmy: Babybox, argumenty pro a proti babyboxům, ochrana života, důstojnost dítěte, odpovědné rodičovství, rodina, povinnosti rodičů, adopce

Diplomová práce se zabývá etickým hodnocením babyboxů v kontextu učení katolické církve. Charakterizuje babybox po stránce technické a legislativní, zachycuje především situaci v České republice. Přibližuje obecně diskutované námitky vznášené proti babyboxům. Tato praxe je zde z etického hlediska vnímána jako přípustná na základě principu ultima ratio.

Práce poukazuje také na úkoly jednotlivých institucí (rodiny, státu, církve a školy), k které mají při řešení problematiky odkládaných dětí.

Abstract

Baby hatches yes or no?: Ethical evaluation in the context of catholic church doctrine.

Key words: Baby hatch, arguments for and against baby hatches, life protection, child's dignity, responsible parenthood, family, duty of parents, adoption

This diploma thesis deals with an ethical evaluation of baby hatches in the context of Catholic church doctrine. It describes baby hatches in technical and legal prospect. Mainly it shows the situation in the Czech republic. The thesis outlines general objections to baby hatches. From the ethical point of view baby hatches are primarily apprehended on the basis of ultima ratio principle.

The thesis also refers to single social institutions like family, state, church and school which are fallen the task of solving problem of children abandonment.